

ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาหลักสูตรและวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง
ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ

โดย

นางปนัดดา จันทร์โชติญาณ

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาหลักสูตรและวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง
ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ

โดย

นางปนัดดา จันทร์โชติญาณ

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

POLICY RECOMMENDATIONS ON THE DEVELOPMENT OF CRITERIA
AND METHODS FOR PEOPLE WITH DISABILITY TO VOTE AT
THE POLLING STATION

BY

MRS. PANADDA CHANCHOTIYAN

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF POLITICAL SCIENCE (POLITICS AND GOVERNMENTS)
PROGRAM IN POLITICS AND GOVERNMENTS FOR EXECUTIVE
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2016
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นางปนัดดา จันทร์โชติญาณ

เรื่อง

ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง
สำหรับคนพิการ

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

เมื่อ วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2560

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิตา กมลเวชช)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถสิทธิ์ พานแก้ว)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการ ลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ
ชื่อผู้เขียน	นางปนัดดา จันทร์โชติญาณ
ชื่อปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	การเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถสิทธิ์ พานแก้ว
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

งานค้นคว้าอิสระนี้เป็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคการอำนวยความสะดวก การลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ รวมทั้งแนวทางการอำนวยความสะดวก การลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา ได้ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทย รวมทั้ง สิทธิผู้พิการหรือทุพพลภาพ ให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด ประกอบกับสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของประชาชนชาวไทยทุกกลุ่มที่มีสิทธิ เลือกตั้ง สามารถเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้งลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งได้โดยสะดวก รวมทั้ง เครือข่ายคนพิการ และอาสาสมัครดูแลคนพิการได้เรียกร้องให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งอำนวยความสะดวก ให้แก่คนพิการในการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากคนพิการยังประสบปัญหา การใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง เช่น คนพิการไม่เข้าใจหรือไม่ทราบขั้นตอน การลงคะแนนเลือกตั้งรวมทั้งข้อมูลของผู้สมัคร คนพิการไม่มีความสะดวกในการเข้าไปใช้สิทธิ เลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งเนื่องจากบางหน่วยเลือกตั้งมีพื้นผิวไม่เรียบพื้นผิวต่างระดับ หรือคนพิการ ไม่สามารถกักบาทในบัตรเลือกตั้ง หรือหย่อนบัตรเลือกตั้งได้ เป็นต้น

จากปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาขอเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา การลงคะแนนเสียง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ โดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นละ 1 แห่ง โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

(1) ปรับปรุงระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กำหนดให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งแก่คนพิการ หรือจัดให้มีการช่วยเหลือในการลงคะแนนเลือกตั้งภายใต้การกำกับดูแลของกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

(2) ออกหลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนเสียง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ กำหนดให้การลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นละ 1 แห่ง ให้ลงคะแนนเลือกตั้งโดยใช้บัตรเลือกตั้ง

(3) ประสานทำความเข้าใจร่วมกันดำเนินการระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง กระทรวงสาธารณสุข กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการการจัดเตรียมสถานที่ที่เป็นหน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ การจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ในการปฏิบัติกับคนพิการ และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกให้คนพิการ ในช่วงก่อนมีการเลือกตั้ง และช่วงเลือกตั้ง เป็นต้น

(4) ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจการขอใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง พิเศษสำหรับคนพิการ กระบวนการการเลือกตั้ง วิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ข้อมูลผู้สมัคร ที่มีรูปแบบสื่อที่หลากหลาย สำหรับคนพิการ อย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะ ช่วงที่มีการเลือกตั้ง เช่น จัดทำสื่ออักษรเบรลล์หรือสื่อเสียงสำหรับคนพิการทางการมองเห็นจัดทำสื่อภาพประกอบหรือจัดจ้างวิทยากรล่ามภาษามือเพื่อบรรยายสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย เป็นต้น

(5) จัดวัสดุอุปกรณ์เสริมที่ใช้ในหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ เช่น คู่มือลงคะแนนเลือกตั้งมีระดับความสูง ความกว้าง ที่ต่างกันเพื่อให้เหมาะสมกับคนพิการประเภทต่าง ๆ จัดพิมพ์บัตรเลือกตั้งให้มีตัวอักษรขนาดใหญ่ และเพิ่มขนาดของช่องกากบาทให้ใหญ่ขึ้น มีสื่อประชาสัมพันธ์เป็นอักษรเบรลล์ สื่อเสียง สื่อภาพประกอบ เพื่อแสดงขั้นตอนการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง เป็นต้น

(6) ปรับสภาพแวดล้อม ทางกายภาพ อาคารสถานที่ ในหน่วยเลือกตั้ง ให้เหมาะสมกับคนพิการสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้สะดวก เช่น มีประตูทางเข้ากว้างพอให้รถเข็นคนพิการผ่านเข้าออกได้มีทางลาดสำหรับเก้าอี้เข็น ความกว้างคูหาให้เก้าอี้เข็นเข้าไปโดยที่ความกว้างอย่างน้อย 1 เมตร จัดวางโต๊ะวางบัตรให้มีขนาดกว้างไม่น้อยกว่า 90 เซนติเมตร จัดตำแหน่งการวางกล่องใส่บัตรเลือกตั้งในลักษณะแนวราบกับพื้น เป็นต้น

คำสำคัญ : ลงคะแนนเลือกตั้ง , คนพิการ, สิทธิทางการเมือง

Independent Study Title	POLICY RECOMMENDATIONS ON THE DEVELOPMENT OF CRITERIA AND METHODS FOR PEOPLE WITH DISABILITY TO VOTE AT THE POLLING STATION
Author	Mrs. Panadda Chanchotiyon
Degree	Master of Political Science (Politics and Governments)
Major Field/Faculty/University	Program in Politics and Governments for Executive Political Science Thammasat University
Independent Study Advisor	Ast.Prof. Attasit Pankaew, Ph.D.
Academic Years	2016

ABSTRACT

The Study Policy recommendations on the development of criteria and methods for people with disability to vote at the polling station aims to review challenges and obstacles in accommodating people with disability to vote at the polling station. The Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2540 promoted and protected the fundamental right to vote of all Thai citizens including people with disability. In practice, the Office of the Election Commission of Thailand has responsibility to ensure equal opportunity for all Thai voters to access polling places. In addition, associations and networks promoting rights of people with disability called for the Office of the Election Commission of Thailand to be more proactive in accommodating disabled voters at polling stations, due to many challenges faced by disabled voters during elections. Key challenges faced, among others, include disabled voters do not understand steps for voting; do not access to information about candidates; and do not physically access the polling station due to lack of ramps for

wheelchairs. In addition, people who are blind or visually impaired cannot mark the ballot paper nor cast it in a box at the polling station.

Based on these challenges, the researcher has recommendations to increase the accessibility of disable voters by establishing one polling station per Local government that equipped with facilities accommodating disable voters. Recommended specific actions are specified as follow :

(1) Revise the Office of the Election Commission of Thailand's regulation on general election by stipulate that the election committee stationed at the polling place shall be responsible for facilitating disable voters during the election; or shall provide support by others under its supervision.

(2) Issue a set of criteria and methods for disable voters by stipulate at least one polling station per Local government for disable voters to vote by using ballot papers.

(3) Coordinate and reach an agreement between Office of the Election Commission of Thailand and Ministry of Public Health , Department of Empowerment of Person with Disabilities, Department of Provincial Administration and Department of Local Administration working to promote the rights of people disabilities to collaborate in: identifying locations for the polling station suitable for disable voters; recruiting personnel with skills to accommodate disable voters; and providing equipment to facilitate disable voters before and during the election.

(4) Promote awareness and understanding of procedure to request for voting at these special polling station for disable voters; voting process; voting methods; general information about the election; information of candidates through various channels to ensure that they reach disable voters especially during the campaign and election period. This might include information materials in Braille or audio vision for voters who are blind or visually impaired; and visual materials or sign language interpreters for voters with hearing-impaired or deaf.

(5) Ensure the availability of additional equipment that are friendly for disable voters. For example: prepare voting booths of various heights which accommodate people with disabilities of all types; produce ballot papers in large

(5)

print with especially big fonts and box for marking; provide information on steps for voting in braille, audio, and visual versions at the polling station.

(6) Improve physical environment as well as other facilities in the polling station to accommodate disable voters, including door that is wide enough for wheelchairs to pass through, a ramp for wheelchairs, a voting booth or table with width no less than 90 centimeters; and laying ballot boxes flat on the floor.

Keywords: vote at the polling station, disability, political right.

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระเล่มนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรถสิทธิ์ พานแก้ว กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ซึ่งได้ให้ความรู้ คำปรึกษา แรงบันดาลใจ ตลอดจนให้การสนับสนุนจนการค้นคว้าอิสระเล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิดา กมลเวชช ประธานกรรมการสอบ ได้ให้ความรู้ และข้อคิดเห็นด้านเนื้อหาสาระ การนำทฤษฎี หลักการ ไปประยุกต์ใช้สู่การปฏิบัติ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทุกท่านที่ได้ ประสทธิประสาทวิชาความรู้ ให้คำแนะนำ และประสบการณ์อันมีค่าแก่ผู้วิจัย และขอขอบพระคุณ คณะบุคลากร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้บริหารและพนักงานสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง นายสุนทร สุขชา และเจ้าหน้าที่ สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย นายเกียรติศักดิ์ แผ้วมะนะกุล นางสาว เบ็ญจวรรณ แก้วเขียว และเจ้าหน้าที่ สมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย นายอัศรพล ปั่นสนิท นายนฤกร เอมชม และเจ้าหน้าที่ มูลนิธิพัฒนาศักยภาพคนพิการ ที่ให้ความช่วยเหลือ และกรุณา สละเวลาในการเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ครอบครัว รวมถึง พี่ ๆ น้อง ๆ และเพื่อน ๆ ในที่ทำงาน และ เพื่อน MPE 24 สำหรับมิตรภาพและกำลังใจ เสมอมา ตลอดจนทุกท่านที่มี ส่วนเกี่ยวข้องในความสำเร็จในครั้งนี้

นางปนัดดา จันทร์โชติญาณ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 บทนำและภูมิหลัง	1
1.2 ประเด็นปัญหาในเชิงนโยบาย	3
1.2.1 ปัญหาอุปสรรคการไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งของ คน หน่วยเลือกตั้ง	3
1.2.2 แนวทางการพัฒนาการอำนวยความสะดวกการลงคะแนนเสียง สำหรับ คนพิการ หน่วยเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง	5
1.2.2.1 เพิ่มการอำนวยความสะดวกการลงคะแนนเลือกตั้ง คน หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ	5
1.2.2.2 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชาติ คนที่ออกเสียง สำหรับคนพิการ	6
1.3 วัตถุประสงค์การศึกษา	8
1.4 วิธีดำเนินการศึกษา	8
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา	9
1.6 นิยามศัพท์	9

บทที่ 2	วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1	แนวคิดสิทธิทางการเมืองกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	10
2.1.1	ความหมายของประชาธิปไตย	10
2.1.2	แนวคิดสิทธิทางการเมือง	11
2.1.2.1	ปฏิญญาสากล สันติสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชน	11
2.1.2.2	สิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ	12
2.1.3	แนวคิดสิทธิทางการเมืองของคณพิการ	19
2.1.3.1	ความหมายของผู้พิการ	19
2.1.3.2	สิทธิคณพิการไทย	21
2.1.3.3	รัฐธรรมนูญ กับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคณพิการ	23
2.2	แนวคิดทฤษฎีการเลือกตั้ง	24
2.2.1	ความหมายของการเลือกตั้งและความสำคัญของการเลือกตั้ง	24
2.2.2	หลักการของการเลือกตั้ง	25
2.2.3	องค์กรจัดการเลือกตั้ง	27
2.3	แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิการเข้าถึงบริการสาธารณะของคณพิการ	32
2.3.1	แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิการเข้าถึงบริการสาธารณะของคณพิการ	32
2.3.2	แนวคิดการอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	37
บทที่ 3	ประเด็นปัญหา ทางเลือกและข้อเสนอทางนโยบาย	43
3.1	ปัญหาและอุปสรรค	44
3.2	ทางเลือกและข้อเสนอทางนโยบาย	46
บทที่ 4	วิเคราะห์ข้อเสนอทางนโยบายในแนวทางการพัฒนาหลักเกณฑ์ และวิธีการการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคณพิการ	51
4.1	ทางเลือกที่ (1) ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคณพิการ ทุกหน่วยเลือกตั้ง (หน่วยเดิมที่มีอยู่)	51

4.1.1	สรุปประเด็นการวิเคราะห์ ทางเลือกที่ 1 ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก) ในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ทุกหน่วยเลือกตั้ง (หน่วยปกติเดิมที่มีอยู่	52
4.1.2	ข้อดีของทางเลือกที่ 1	57
4.1.3	ข้อเสียของทางเลือกที่ 1	57
4.2	ทางเลือกที่ (2) ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ จังหวัดละ 1 แห่ง	57
4.2.1	สรุปประเด็นการวิเคราะห์ ทางเลือกที่ (2) ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก ในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ จังหวัดละ 1 แห่ง	58
4.2.2	ข้อดีของทางเลือกที่ 2	60
4.2.3	ข้อเสียของทางเลือกที่ 2	61
4.3	ทางเลือกที่ (3) ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นละ 1 แห่ง	62
4.3.1	สรุปประเด็นการวิเคราะห์ ทางเลือกที่ (3) ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก ในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นละ 1 แห่ง	62
4.3.2	ข้อดีของทางเลือกที่ 3	64
4.3.3	ข้อเสียของทางเลือกที่ 3	65
	บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	66
	5.1 บทสรุป	66
	5.2 ข้อเสนอแนะ	67
	5.3 แนวทางปฏิบัติ	70
	รายการอ้างอิง	72
	ประวัติผู้เขียน	77

บทที่ 1

บทนำ

1.1 บทนำและภูมิหลัง

การศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาแนวทางพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ โดยได้มีฐานความคิดมาจากการส่งเสริมให้คนพิการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและการตัดสินใจผ่านทางกระบวนการการเลือกตั้ง ถือเป็นหลักการสำคัญหนึ่งในการวัดว่าในสังคมมีการตระหนักถึงสิทธิของคนพิการหรือไม่ ซึ่งการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ดังปรากฏในปฏิญญาสากลด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 21 ว่า “ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตนโดยตรงหรือผ่านผู้แทนซึ่งได้รับเลือกตั้งโดยอิสระ ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศตนโดยเสมอภาค เจตจำนงของประชาชนจะต้องเป็นพื้นฐานแห่งอำนาจการปกครอง ทั้งนี้ เจตจำนงนี้จะต้องแสดงออกทางการเมืองเลือกตั้งตามกำหนดเวลาและอย่างแท้จริง ซึ่งต้องเป็นการ ลงคะแนนเลือกตั้งอย่างทั่วถึงและเสมอภาคและลงคะแนนลับ หรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระในทำนองเดียวกัน”¹ จึงกล่าวได้ว่า การส่งเสริมให้คนพิการมาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จึงเป็นการส่งเสริมให้คนพิการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อแสดงออกถึงเจตจำนงในการเลือกผู้แทนที่จะเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศ ได้โดยอิสระ และเป็นการลงคะแนนเสียงอย่างทั่วถึงและเสมอภาคเท่าเทียมกันกับคนทั่วไป สำหรับประเทศไทยได้มีการพัฒนากฎหมายในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคนพิการ การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของคนพิการเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย หากละเลยหรือไม่คุ้มครองเรื่องเหล่านี้ย่อมส่ง ผลต่อเกียรติภูมิของประเทศชาติอีกด้วย² ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 กำหนดให้ สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ชัดแจ้งแล้ว ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี

¹ กระทรวงการต่างประเทศ, “ปฏิญญาสากลด้วยสิทธิมนุษยชน,” สิทธิมนุษยชน, <http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/udhr-th-en.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2559).

² สถาบันพระปกเกล้า, “สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย,” สถาบันพระปกเกล้า, <http://wiki.kpi.ac.th/index.php> (สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2559).

ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง³

ประกอบกับปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทยซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2541 มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิของคนพิการเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งตนเองได้ โดยปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทยได้ระบุถึงสิทธิของคน ย่อมได้รับความคุ้มครองในฐานะพลเมืองไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมีสิทธิต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ภายใต้ปฏิญญาฉบับนี้ โดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ และโดยปราศจากการแบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา การเมือง ภาษา ถิ่นกำเนิด เพศ อายุ หรือสถานะอื่นใด เช่น มีสิทธิแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลือจากรัฐเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป มีสิทธิได้รับและเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคนพิการ⁴ ทั้งนี้ ต้องได้รับการสนับสนุนให้มีสื่อทุกประเภทที่เหมาะสมกับความพิการ รวมทั้งต้องจัดให้มีล่ามภาษามือ อักษรเบรลล์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรืออุปกรณ์พิเศษอื่น ๆ ที่ใช้ในการสื่อสาร เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติของกฎหมายหลายฉบับที่ให้ความคุ้มครองคนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ในส่วนของกฎหมายเลือกตั้ง เช่น

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 มาตรา 10 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสนับสนุนการหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม⁵

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2559 มาตรา 39 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการหรือทุพพลภาพหรือผู้สูงอายุในการลงคะแนนออกเสียง⁶

³ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, *รวมกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง*, ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556 (กรุงเทพฯ: สุขุมวิทการพิมพ์, 2556), 6.

⁴ กรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ, “ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย,” กรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ, <http://dep.go.th/th/node/450> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2559).

⁵ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, *รวมกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง*, 106 - 107.

⁶ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช... พ.ศ. 2559,” สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, <http://ect.go.th/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2559).

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ประชาชนชาวไทยมีสิทธิและเสรีภาพที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติ และบุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียม ดังนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งทั้งระดับชาติ และท้องถิ่น และการออกเสียงประชามติต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับผู้ที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงที่เป็นคนพิการให้เท่าเทียมกับคนปกติโดยการอำนวยความสะดวกสำหรับการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง โดยต้องส่งเสริมให้คนพิการ มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเลือกตั้งสามารถเข้าคูหาเลือกตั้ง และลงคะแนนเสียงได้เท่าเทียมกับคนปกติในสิ่งคมนั้น ๆ

1.2 ประเด็นปัญหาในเชิงนโยบาย

ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา ได้ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยรวมทั้งสิทธิผู้พิการหรือทุพพลภาพ ให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตระหนักและเห็นความสำคัญกับประชาชนชาวไทยทุกกลุ่มที่มีสิทธิเลือกตั้ง สามารถเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้งลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งได้โดยสะดวก รวมทั้ง เครือข่ายคนพิการและอาสาสมัครดูแลคนพิการได้เรียกร้องให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการในการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากคนพิการยังประสบปัญหาการใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง เช่น คนพิการไม่เข้าใจหรือไม่ทราบขั้นตอนการลงคะแนนเลือกตั้งรวมทั้งข้อมูลของผู้สมัคร คนพิการไม่มีความสะดวกในการเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งเนื่องจากบางหน่วยเลือกตั้งมีพื้นที่ไม่เรียบพื้นผิวต่างระดับ หรือคนพิการไม่สามารถกักบาทในบัตรเลือกตั้ง หรือหย่อนบัตรเลือกตั้งได้ เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวสามารถสรุปได้ ดังนี้

1.2.1 ปัญหาอุปสรรคการไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งของคนพิการ ณ หน่วยเลือกตั้ง

จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้พิการกับกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ของ ธีระยุทธ์ แสงบุตร ได้ระบุว่า การไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (6 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2548) ภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้พิการไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งประกอบด้วย ผู้พิการทางการมองเห็น ผู้พิการทางการได้ยินและสื่อความหมาย และผู้พิการทางกายและการเคลื่อนไหว ประสบปัญหา อุปสรรค จากการไปใช้สิทธิเลือกตั้งดังนี้

(1) ผู้พิการทางการมองเห็น มีปัญหา อุปสรรค กับกระบวนการเลือกตั้งในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ การเดินทางไปยังหน่วยเลือกตั้งแต่ละเขตพื้นที่ การเข้าคูหาเลือกตั้ง การกักบาทบัตรเลือกตั้ง การขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวิธี

การเลือกตั้ง ไม่ทราบข้อมูลผู้สมัครรับเลือกตั้ง และขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากภาครัฐในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

(2) ผู้พิการทางการเมืองได้ยื่นและสื่อความหมาย มีปัญหา อุปสรรค กับกระบวนการเลือกตั้งในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการเลือกตั้ง ไม่ทราบข้อมูลผู้สมัคร เนื่องจากไม่สามารถเข้าใจสื่อความหมายในการปราศรัยและการหาเสียง

(3) ผู้พิการทางการเมืองและการเคลื่อนไหว มีปัญหา อุปสรรค กับกระบวนการเลือกตั้งในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ การเดินทางไปยังหน่วยเลือกตั้ง การเข้าคูหาเลือกตั้ง การกากบาทบัตรเลือกตั้ง การหย่อนบัตรลงกล่องบัตรเลือกตั้ง ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวิธีการเลือกตั้ง⁷

โดยรายงานวิจัยดังกล่าวแสดงว่าคนพิการ ประกอบด้วยผู้พิการทางการเมืองมองเห็นผู้พิการทางการเมืองได้ยื่นและสื่อความหมาย และผู้พิการทางการเมืองและการเคลื่อนไหว ประสบปัญหาอุปสรรค ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ดังนี้

(1) ปัญหาการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เช่น ไม่ทราบข้อมูลผู้สมัคร ไม่ทราบขั้นตอนในการลงคะแนนเลือกตั้ง ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

(2) ปัญหาขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในที่เลือกตั้งเพื่อให้คนพิการสามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามกฎหมาย เช่น การเข้าคูหาเลือกตั้ง การกากบาทบัตรเลือกตั้ง

สรุปได้ว่าการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทย ซึ่งการไปใช้สิทธิเลือกตั้งถือว่าเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ประชาชนชาวไทยได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญและบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและ ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียม ห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่าง ระหว่างบุคคล เพศ ความพิการ หรือเหตุอื่นใด แต่ในปัจจุบันคนพิการมีปัญหาอุปสรรคในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งเกิดจากขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่คนพิการ ขาดวิธีการสื่อสารเพื่อให้คนพิการมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งข้อมูลผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งจะเห็นได้จากการที่เครือข่ายคนพิการและอาสาสมัครดูแลคนพิการโครงการคนพิการส่งเสริมประชาธิปไตยขอความร่วมมือให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาดำเนินการ

⁷ ธีระยุทธ์ แสงบุตร, “การมีส่วนร่วมของผู้พิการกับกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช พ.ศ. 2540,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2548), บทคัดย่อ.

ในการอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการในการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันอาทิตย์ที่ 3 กรกฎาคม 2554 อย่างไรก็ตามสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของคนพิการจึงได้มีการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ ในการจัดให้มีการอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการไปใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งที่ผ่านมาอย่างเสมอมา

1.2.2 แนวทางการพัฒนาการอำนวยความสะดวกการลงคะแนนเสียง สำหรับคนพิการ ณ หน่วยเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

จากข้อเรียกร้องเครือข่ายคนพิการและอาสาสมัครดูแลคนพิการดังกล่าวสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงได้มีหลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ ในการจัดให้มีการอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการไปใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ผ่านมา ดังนี้

1.2.2.1 เพิ่มการอำนวยความสะดวกการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ

(1) หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ด่วนที่สุด ที่ ลต 0301/ว 1154 ลงวันที่ 28 มิถุนายน 2554 ได้มีแนวทางการอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการในการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของเครือข่ายคนพิการและอาสาสมัครดูแลคนพิการตามโครงการคนพิการส่งเสริมประชาธิปไตยและเพื่อเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่คนพิการได้สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้เช่นเดียวกับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วไป ให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทุกจังหวัดและกรุงเทพมหานคร อำนวยความสะดวกแก่คนพิการในการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันอาทิตย์ที่ 3 กรกฎาคม 2554 ดังนี้

(1.1) การจัดที่เลือกตั้งให้คำนึงถึงความสะดวกของคนพิการในการมาใช้สิทธิเลือกตั้ง

(1.2) จัดเตรียมคลิปสำหรับหนีบบัตรทาบบัตรเลือกตั้งสำหรับคนพิการทางสายตา เพื่อให้คนพิการทางสายตาสสามารถลงคะแนนหมายเลขผู้สมัครและพรรคการเมืองที่ตนเองประสงค์จะลงคะแนนให้ หรือช่องไม่ประสงค์ลงคะแนนได้โดยถูกต้อง ไม่ก่อให้เกิดบัตรเสีย

(1.3) กำชับในการอบรมกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ให้ทราบถึงหลักฐานแสดงตนในการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการ เช่น บัตรประจำตัวคนพิการที่หน่วยราชการออกให้ซึ่งมีเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก และมีรูปถ่ายของผู้ถือบัตร สามารถใช้แสดงตนต่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง เช่นเดียวกับบัตรประจำตัวประชาชน

(2) หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ ลต 0301/ว 439 ลงวันที่ 5 เมษายน 2555 แจ้งแนวทางการอำนวยความสะดวกในการแสดงตนใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นผู้สูงอายุหรือคนพิการ จึงให้ดำเนินการ ดังนี้

(2.1) ในการจัดหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งที่เป็นประจำหรือเต็นท์ ขอให้จัดหาหรือยืมใช้เก้าอี้เพื่ออำนวยความสะดวกในการแสดงตนและการลงลายมือชื่อของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง

(2.2) สำหรับหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งที่เป็นอาคาร ขอให้จัดหาหรือยืมใช้เก้าอี้จากเจ้าของสถานที่ เพื่ออำนวยความสะดวกในการแสดงตนและการลงลายมือชื่อของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง

(2.3) ในกรณีจำเป็นจะจัดให้มีเก้าอี้ไว้ในบริเวณคูหาลงคะแนนด้วยก็ได้ โดยจัดให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งซึ่งควบคุมดูแลบริเวณคูหาลงคะแนนเป็นผู้ช่วยเหลือผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นผู้สูงอายุหรือคนพิการเป็นการเพิ่มเติมด้วยก็ได้ แต่ต้องมีให้กระทบถึงหลักการลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งซึ่งต้องกระทำโดยตรงและลับ⁸

จากหนังสือสั่งการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้เห็นถึงความสำคัญของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เป็นคนพิการและผู้สูงอายุ โดยกำชับให้มีการอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการและผู้สูงอายุในการมาใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังคงขาดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้คนพิการเข้าคูหาเลือกตั้ง กากบาทในบัตรเลือกตั้ง และการหย่อนบัตรเลือกตั้งได้สะดวกยิ่งขึ้น และขาดการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้งแก่คนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถได้รับและเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เรื่องสิทธิเลือกตั้งของคนพิการและข้อมูลข่าวสารอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ขั้นตอนการลงคะแนน ข้อมูลของผู้สมัคร เป็นต้น

1.2.2.2 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ ณ ที่ออกเสียง สำหรับคนพิการ

ในการออกเสียงประชามติวันที่ 7 สิงหาคม 2559 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกประกาศ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ ณ ที่ออกเสียง สำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ พ.ศ. 2559 กำหนดจัดให้มีที่ออกเสียงสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ เพื่ออำนวยความสะดวกในการออกเสียงประชามติ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการสรุปได้ดังนี้

(1) การลงคะแนนออกเสียง ณ ที่ออกเสียงสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ให้ลงคะแนนออกเสียงโดยการใช้บัตรออกเสียงและต้องจัดให้มีการสื่อสารที่แสดง

⁸ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, *การจัดเก้าอี้สำหรับผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นผู้สูงอายุหรือคนพิการ* (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2555), 1.

ขั้นตอนและวิธีการ ลงคะแนนออกเสียง พร้อมอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ

(2) การลงทะเบียนเป็นคณะบุคคล กำหนดให้มีผู้มีสิทธิออกเสียงที่ประสงค์จะลงคะแนนออกเสียง ณ ที่ออกเสียงสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ มอบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาบัตรที่มีรูปถ่ายซึ่งทางราชการ ออกให้และมีเลขประจำตัวประชาชน พร้อมทั้งรับรองสำเนาเอกสารแก่องค์กรหรือสมาคมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ดำเนินการลงทะเบียนแทน ทั้งนี้ รวมถึงผู้มีสิทธิออกเสียงที่ไม่ได้เป็นสมาชิกขององค์กรหรือสมาคมคนพิการและผู้ดูแลผู้มีสิทธิออกเสียงที่ลงทะเบียนขอใช้สิทธิออกเสียง

เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการลงทะเบียนและมีผู้มีสิทธิออกเสียงยื่นคำขอลงทะเบียนไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกำหนดที่ออกเสียงสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ โดยให้คำนึงถึงความเหมาะสม และการอำนวยความสะดวกในการไปใช้สิทธิออกเสียง

(3) การลงทะเบียนเป็นรายบุคคล ผู้มีสิทธิออกเสียง ที่เป็นคนพิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุทั่วไป ที่ประสงค์จะลงคะแนนออกเสียง ณ ที่ออกเสียงสำหรับคนพิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ให้ยื่นคำขอต่อนายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่น พร้อมสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน ซึ่งผู้มีสิทธิออกเสียง อาจยื่นคำขอลงทะเบียนด้วยตนเอง หรือทำหนังสือมอบหมายให้ผู้มีสิทธิออกเสียงอื่นดำเนินการแทน หรือส่งคำขอทางไปรษณีย์ลงทะเบียน ทั้งนี้ รวมถึงผู้ดูแลผู้มีสิทธิออกเสียงที่ลงทะเบียนขอใช้สิทธิออกเสียง

(4) ในวันออกเสียง กรรมการประจำที่ออกเสียงสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนออกเสียง หรือจัดให้มีการช่วยเหลือในการลงคะแนนออกเสียง เพื่อให้ผู้มีสิทธิออกเสียงได้ลงคะแนนออกเสียงด้วยตนเอง เว้นแต่ลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรออกเสียงได้ ให้บุคคลอื่นหรือกรรมการประจำที่ออกเสียงสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ เป็นผู้กระทำการแทนโดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุนั้น ทั้งนี้ ให้ถือเป็นการลงคะแนนออกเสียงโดยตรงและลับ แล้วบันทึกลงในรายงานเหตุการณ์ประจำที่ออกเสียงสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ⁹

⁹ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, “หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ ณ ที่ออกเสียงสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ พ.ศ. 2559,” สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, <http://www.ect.go.th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2559).

ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้จัดทำมีความสนใจศึกษาว่าจะมีแนวทางในการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ โดยสามารถเข้าคูหาเลือกตั้ง และลงคะแนนเลือกตั้งด้วยตนเอง โดยการอำนวยความสะดวกนั้นต้องเป็นไปเพื่อให้มีการลงคะแนนเลือกตั้งโดยตรงและลับ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีแนวทางในการพัฒนาการบริการเพื่ออำนวยความสะดวกที่จะส่งเสริมให้คนพิการสามารถลงคะแนนเลือกตั้งด้วยตนเอง และมีความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของคนพิการให้มีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น และผู้จัดทำหวังว่าการทำวิจัยในเรื่องนี้สามารถเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบริการเพื่ออำนวยความสะดวกที่จะส่งเสริมให้คนพิการสามารถลงคะแนนเสียงด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น

ผู้ศึกษาเห็นว่าแนวทางสนับสนุนในการอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการที่มาใช้สิทธิเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหลักเกณฑ์ที่ให้ความสำคัญกับสิทธิคนพิการโดยคำนึงถึงว่าการอำนวยความสะดวกการลงคะแนนออกเสียงสำหรับคนพิการเป็นไปโดยอิสระและยุติธรรม ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าหลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ ณ ที่ออกเสียง สำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ พ.ศ. 2559 มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร และจะปรับปรุงอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการในครั้งต่อไป

1.3 วัตถุประสงค์การศึกษา

- (1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการอำนวยความสะดวกการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ
- (2) เพื่อศึกษาแนวทางการอำนวยความสะดวกการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ

1.4 วิธีดำเนินการศึกษา

(1) ศึกษากฎหมาย ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากกฎหมาย เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาแนวทางปฏิบัติในการอำนวยความสะดวกการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นทางเลือกในการจัดข้อเสนอทางนโยบายในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(2) การสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดแนวทางการอำนวยความสะดวกการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เป็นคนพิการที่อาศัยในกรุงเทพมหานครและ ผู้บริหารและพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง มีประเด็นในการตั้งคำถามในการสัมภาษณ์ คือ ต้องการให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการตามทางเลือกนโยบายแนวทางพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนเสียง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการใด เพราะเหตุใด

(3) วิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร บทสัมภาษณ์ เพื่อนำเสนอแนะนโยบายแนวทางพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

(1) ทราบแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ

(2) ได้แนวทางการอำนวยความสะดวกการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ

1.6 นิยามศัพท์

“คนพิการ” หมายถึง ผู้ที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกายที่เป็นมาแต่กำเนิดหรือเกิดจากอุบัติเหตุซึ่งเป็นผู้ที่ไม่อยู่ในลักษณะต้องมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้แก่

(1) คนพิการทางการมองเห็น เช่น คนตาบอดที่ไม่สามารถรับภาพใด ๆ ได้ และตาบอดเลือนราง เป็นต้น

(2) คนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย เช่น คนหูหนวก หูตึงและเป็นใบ้ เป็นต้น

(3) คนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว เช่น แขนขาด ขาขาด มือขาด ขาลีบ เป็นต้น

“ที่เลือกตั้ง” หมายความว่า สถานที่ที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนเลือกตั้ง และให้หมายความรวมถึงบริเวณที่กำหนดขึ้นโดยรอบที่เลือกตั้ง

“หน่วยเลือกตั้ง” หมายความว่า ท้องถิ่นที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

“หน่วยเลือกตั้ง” ให้หมายความรวมถึง หน่วยออกเสียง

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความเป็นไปได้ แนวทาง วิธีการ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งมีประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดสิทธิทางการเมืองกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2.1.1 ความหมายของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Democracy มาจากรากศัพท์ภาษากรีกโบราณ Demos + kratia มีความหมายว่า เป็นรูปแบบการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ให้อำนาจการปกครองเป็นของปวงชน ประชาชนทุกคนที่เป็นพลเมืองของประเทศ มีสิทธิที่พึงได้รับประโยชน์ตามกฎหมาย เช่น บุคคลมีสิทธิได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล มีสิทธิในทรัพย์สินของตน และมีเสรีภาพในการกระทำการใด ๆ ตามที่ตนต้องการแต่ต้องไม่ผิดกฎหมาย และไม่กระทบความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ประชาชนทุกคนแม้จะแตกต่างกันเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ภาษา หรือสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมใด ๆ แต่ทุกคนจะมีความเท่าเทียมกันโดยกฎหมาย เช่น ความเสมอภาคทางการเมือง กล่าวคือ ทุกคนมีสิทธิที่สมัครรับเลือกตั้ง และทุกคนมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้อย่างเท่าเทียมกัน และทุกคนมีความเสมอภาคทางโอกาส กล่าวคือ ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล การประกอบอาชีพการงาน และการบริการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้น มีการปกครองโดยกฎหมาย ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันไม่มีการเลือกปฏิบัติกับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองที่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคแก่ประชาชนที่เป็นเจ้าของประเทศ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่นักประชาธิปไตยทุกยุคทุกสมัยและทุกหนแห่งต่อสู้เรียกร้องคือการควบคุมโดยประชาชน (popular control) และความเท่าเทียมกันทางการเมือง (political equality) เพื่อให้การตัดสินใจสาธารณะต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและหลอมรวมเอาความต้องการอันหลากหลายของประชาชนเข้าด้วยกัน ไม่ให้ความคิดอันผูกขาดของชนชั้นนำเข้าครอบงำกระบวนการนโยบายสาธารณะและครอบครองผลประโยชน์จากกระบวนการดังกล่าว

เพียงฝ่ายเดียว รวมถึงเพื่อมิให้เหตุผลเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ภาษา และสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมใด ๆ กลายเป็นอุปสรรคการใช้สิทธิอันชอบธรรมของประชาชน¹

ลักษณะการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

(1) ประชาธิปไตยโดยตรง (Direct democracy) เป็นการปกครองของประชาชนในชุมชนเล็ก ๆ จำนวนคนไม่มาก เมื่อต้องการให้คนในชุมชนเห็นพ้องเรื่องใดก็มีการเรียกประชุม มีการอภิปรายถกเถียง จากนั้นมีการลงคะแนนเสียงเพื่อหาข้อยุติ ประชาธิปไตยทางตรงจะปฏิบัติได้จริงในชุมชนเล็ก ๆ ที่มีคนจำนวนน้อยเท่านั้น เพราะหากใช้วิธีการประชาธิปไตยโดยตรงในการตัดสินใจกระทำการใด ๆ ร่วมกันให้ทุกคนยอมรับก็จะต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวางให้เกิดความเข้าใจร่วมกันก่อนจึงจะสามารถหาข้อสรุปในการดำเนินการได้ การทำเช่นนี้ย่อมต้องใช้เวลาพอสมควร²

(2) ประชาธิปไตยทางอ้อม หรือ ประชาธิปไตยโดยการเลือกตั้งตัวแทน (Representation democracy) เป็นการปกครองของประชาชนที่เลือกผู้แทนไปทำหน้าที่ปกครองประเทศแทนประชาชน ประชาธิปไตยทางอ้อม (indirect democracies) คือมีการปกครองที่ประชาชนปกครองตนเองร่วมกันโดยทางอ้อมผ่านตัวแทนของประชาชนที่ประชาชนกำหนดโดยการเลือกตั้ง อย่างเสมอภาคและอิสระไปทำหน้าที่ “ปกครอง” แทนปวงชนทั้งปวง

2.1.2 แนวคิดสิทธิทางการเมือง

2.1.2.1 ปฎิญาสาทุก สนนธัสนัญญาหลักร้านสิทธิมนุษยชน

สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนมีลักษณะเป็นสนธิสัญญาพหุภาคี กล่าวคือเป็นสนธิสัญญาที่มีรัฐ มากกว่าสองรัฐขึ้นไปเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญา ซึ่งกระบวนการในการทำสนธิสัญญา มีหลายขั้นตอน นับตั้งแต่การเจรจา การให้ความยินยอมของรัฐเพื่อผู้พันตามสนธิสัญญาโดยการลงนาม การให้สัตยาบัน เมื่อปฏิบัติตามขั้นตอนในการทำสัญญาครบถ้วนแล้ว ภาคีก็มีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาต่อไป การเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญา ก่อให้เกิดพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับสนธิสัญญา มิฉะนั้นอาจต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ ดังนั้น เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน³ ประเทศไทยก็ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญาดังกล่าว

¹ วุฒิสสาร ตันไชย, สติธร ธนานินธิโชติ และเอกวิร์ มีสุข, *รูปแบบการลงคะแนนเสียงที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง* (กรุงเทพฯ: เอ.พี.กราฟิคดีไซน์และการพิมพ์, 2559), 61.

² วิสุทธิ์ โภธิแทน, *แนวคิดพื้นของประชาธิปไตย* (กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2556), 3.

³ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน, “ปฎิญาสาทุก สนนธัสนัญญาหลักร้านสิทธิมนุษยชน,” คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน, <http://www.nhrc.or.th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2559).

ในปัจจุบันประเทศไทย เป็นภาคีสถิติสัญญา ด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งสหประชาชาติ ถือเป็นสนธิสัญญาหลัก จำนวน 7 ฉบับ ได้แก่

- (1) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
- (2) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ
- (3) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
- (4) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
- (5) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ
- (6) อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย

ไร้มนุษยธรรม หรือ ย่ำยีศักดิ์ศรี

- (7) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ

เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2491 ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติได้รับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน⁴ ซึ่งถือเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ในการวางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับแรกของโลก กฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทุกฉบับในปัจจุบันล้วนมีพื้นฐาน และได้รับการพัฒนาและมาจากปฏิญญาสากลฉบับนี้ทั้งสิ้น และกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนเหล่านี้ก็ได้กลายเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนากฎหมายภายในประเทศของประเทศต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนในประเทศของตน โดยเนื้อหาปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 21 ได้กล่าวถึง สิทธิทางการเมืองขั้นพื้นฐาน 3 ประการ มีดังนี้

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในรัฐบาลแห่งประเทศของตน ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยผู้แทนซึ่ง ผ่านการเลือกอย่างเสรี

- (2) บุคคลมีสิทธิเข้าถึงเท่ากันในบริการสาธารณะในประเทศของตน

(3) เจตจำนงของประชาชนจะเป็นฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงนี้จะแสดงออกโดย การเลือกตั้งเป็นครั้งเป็นคราวอย่างแท้จริง ด้วยการให้สิทธิออกเสียงอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกันและโดยการลงคะแนนลับหรือวิธีการลงคะแนนอย่างเสรี

2.1.2.2 สิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญคือการวางกติกาความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับรัฐ เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศซึ่งวางโครงสร้างของระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ความสำคัญของกฎหมาย

⁴ กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน,” สิทธิมนุษยชน, <http://humanrights.mfa.go.th/th/humanrights/obligation/index.php> (สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2559).

รัฐธรรมนูญในทางการเมือง คือการประกันสิทธิเสรีภาพในกระบวนการและพฤติกรรมทางการเมือง รวมทั้งออกกฎหมาย ซึ่งตัวบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญต้องสร้างสังคมให้สมดุล โดยมีหลักการอำนาจอธิปไตยของปวงชน มีการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน มีความเสมอภาคและเจ้าหน้าที่รัฐต้องปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน หลักนิติรัฐ อำนาจการปกครองมาจากการเลือกตั้ง

สิทธิตามรัฐธรรมนูญถือว่าเป็น สิทธิตามกฎหมายมหาชน หมายถึงอำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรอง ค้ำครองแก่ปัจเจกบุคคลในอันที่จะกระทำการใด หรือไม่กระทำการใด การให้อำนาจแก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรียกร้องต่อองค์กรของรัฐมิให้แทรกแซงในขอบเขตสิทธิของตน⁵

เสรีภาพ ตามความหมายรัฐธรรมนูญ หมายถึง สภาพการณ์ที่บุคคลมีอิสระในการที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามประสงค์ของตน เสรีภาพจึงหมายถึงอำนาจในการกำหนดตนเองโดยอิสระของบุคคล

ดังนั้น ความแตกต่างระหว่างสิทธิและเสรีภาพ จึงอยู่ที่ว่าสิทธิเป็นอำนาจที่บุคคลมีเพื่อเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการหรือละเว้นการกระทำอันใดอันหนึ่ง แต่ในขณะที่เสรีภาพนั้นเป็นอำนาจที่บุคคลนั้นมีอยู่เหนือตนเองในการตัดสินใจที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำจากบุคคลอื่น⁶

การแยกสิทธิและเสรีภาพประเภทนี้พิจารณาจากผู้ซึ่งได้รับสิทธิตามรัฐธรรมนูญหรือบุคคลซึ่งรัฐธรรมนูญมุ่งที่จะให้ความคุ้มครอง ซึ่งอาจแบ่งแบ่งสิทธิและเสรีภาพได้ดังนี้⁷

(1) สิทธิมนุษยชนหรือสิทธิของทุก ๆ คน สิทธิประเภทนี้ ได้แก่ สิทธิที่รัฐธรรมนูญมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองแก่ทุก ๆ คน โดยมีได้แบ่งแยกว่าบุคคลนั้นจะเป็นคนของชาติใด เชื้อชาติใด หรือศาสนาใด หากบุคคลนั้นเข้ามาอยู่ในขอบเขตอำนาจรัฐที่ใช้รัฐธรรมนูญของประเทศนั้น บุคคลนั้นย่อมได้รับความคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น ๆ ด้วย

(2) สิทธิพลเมือง สิทธิประเภทนี้ ได้แก่ สิทธิที่รัฐธรรมนูญมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองเฉพาะบุคคลที่เป็นพลเมืองของรัฐเท่านั้น ถือเป็นสิทธิของคนในชาตินั้น ๆ ที่จะได้รับประโยชน์จากสิทธิที่รัฐดังกล่าวรับรองไว้ ซึ่งจะมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับว่า รัฐนั้น ๆ จะกำหนดกรอบที่จะให้ความคุ้มครองหรือมอบสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวให้พลเมืองในรัฐเท่าใด สิทธิทางการเมือง

⁵ บรรเจิด สิงคนัด, *หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญ* (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2543), 47.

⁶ เรื่องเดียวกัน, 48.

⁷ เรื่องเดียวกัน, 50.

ในระบอบประชาธิปไตยยุคคล้อย่อมมีสิทธิทางการเมือง เพราะเป็นสิทธิอันชอบธรรมที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองบริหารราชการแผ่นดิน สิทธิทางการเมือง เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้ง สิทธิลงสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิในการทำประชาพิจารณ์ และสิทธิออกเสียงแสดงประชามติเป็นสิทธิสำคัญซึ่งสะท้อนความเป็นประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าว ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ⁸

สิทธิทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญมี 5 ประเภท ได้แก่

- (1) สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งรวมถึงสิทธิออกเสียงประชามติ
- (2) สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
- (3) สิทธิในการจัดตั้งพรรคการเมือง
- (4) สิทธิที่จะยื่นถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง
- (5) สิทธิในการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิทางการเมืองที่สำคัญที่สุดของประชาชน ประกอบด้วยสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา และสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น⁹

สรุป สิทธิทางการเมืองเป็นสิทธิอันชอบธรรมของพลเมืองในประเทศนั้น ๆ ที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ สิทธิทางการเมืองที่สำคัญที่สุดในระบอบการปกครองประชาธิปไตย คือสิทธิเลือกตั้ง ดังนั้นสิทธิเลือกตั้งจึงเป็นอำนาจอันชอบธรรมของประชาชนที่เป็นพลเมืองของประเทศที่มีความเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ภาษา และสถานภาพ เศรษฐกิจและสังคมใด ๆ ในการเลือกผู้แทนที่เป็นตัวแทนจากประชาชนทุกกลุ่ม เพื่อให้ผู้แทนดังกล่าวสามารถตัดสินใจสาธารณะต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและหลอมรวมเอาความต้องการอันหลากหลายของประชาชนเข้าด้วยกัน ไม่ให้ความคิดอันผูกขาดของชนชั้นนำเข้าครอบงำกระบวนการนโยบายสาธารณะและครอบครองผลประโยชน์จากกระบวนการดังกล่าว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2554 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 ได้บัญญัติการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การเสียสิทธิเลือกตั้ง การอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ดังนี้

รัฐธรรมนูญ มาตรา 72 กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง บุคคลซึ่งไปใช้สิทธิหรือไม่ไปใช้สิทธิ โดยไม่แจ้งเหตุผลหรือโดยไม่มีเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิได้

⁸ ลิขิต ธีรเวคิน, *ประชาธิปไตยและการปฏิรูปการเมืองไทย* (กรุงเทพฯ: แม็ค, 2546), 33.

⁹ คณิน บุญสุวรรณ, *คู่มือการใช้สิทธิของประชาชน*, ฉบับปรับปรุงใหม่ พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2548), 13.

ย่อมได้รับสิทธิหรือเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งและการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ¹⁰ ซึ่งการแจ้งเหตุไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งให้แจ้งภายในเจ็ดวันก่อนเลือกตั้งและภายในเจ็ดวันนับแต่วันเลือกตั้ง โดยยื่นหนังสือด้วยตนเอง หรือทางไปรษณีย์ ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2554¹¹

การกำหนดแนวทางการพิจารณาเหตุของการไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ด้วยเหตุผลอันสมควร โดยไม่เสียสิทธิตามกฎหมาย ตามข้อ 43 ของระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 มีดังนี้

- (1) ผู้มีธุรกิจจำเป็นเร่งด่วนต้องเดินทางไปพื้นที่ห่างไกล
- (2) ผู้ป่วยและไม่สามารถเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้
- (3) ผู้พิการหรือผู้สูงอายุและไม่สามารถเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้
- (4) ผู้เดินทางออกนอกราชอาณาจักร
- (5) ผู้มีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากที่เลือกตั้งเกินกว่า 100 กิโลเมตร
- (6) เหตุสุดวิสัยอื่นหรือเหตุอื่นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด¹²

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 99 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ดังนี้

- (1) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยไม่น้อยกว่าห้าปี
  - (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ ในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง
- และ
- (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง

ทั้งนี้ ยังได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง หรือมีถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักรย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์

¹⁰ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, *รวมกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง*, ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556 (กรุงเทพฯ: สุขุมวิทการพิมพ์, 2556), 18.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, 169.

¹² เรื่องเดียวกัน, 288.

วิธีการและเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาด้วย

รวมทั้งกำหนดบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ดังนี้

- (1) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต นักบวช
- (2) อยู่ระหว่างเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
- (3) ต้องคุมขังโดยหมายศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
- (4) วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

สรุป จากการพิจารณาตามข้อกำหนดซึ่งกำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง บุคคลซึ่งไปใช้สิทธิหรือไม่ไปใช้สิทธิ โดยไม่แจ้งเหตุผลหรือโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิได้ ย่อมได้รับสิทธิหรือเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งคนพิการไม่อยู่ในลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้นเมื่อคนพิการเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และต้องมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่สภาพร่างกายของคนพิการไม่เอื้ออำนวยให้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงในหน่วยเลือกตั้งได้ เนื่องจากในหน่วยเลือกตั้งขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในหน่วยเลือกตั้งเพื่อให้คนพิการสามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ตามกฎหมาย เช่น การเข้าคูหาเลือกตั้ง การกากบาทบัตรเลือกตั้ง เป็นต้น ปัญหาการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เช่น ไม่ทราบข้อมูลผู้สมัคร ไม่ทราบขั้นตอนในการลงคะแนนเสียง ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการเลือกตั้ง เป็นต้น กรรมการประจำหน่วยขาดความรู้ความเข้าใจในการอำนวยความสะดวกคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถลงคะแนนเสียงได้ ถึงแม้ว่ากฎหมายกำหนดให้ผู้ที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสามารถแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยเหตุผลอันสมควร โดยไม่เสียสิทธิตามกฎหมาย ได้แก่ มีธุรกิจจำเป็นเร่งด่วนต้องเดินทางไปพื้นที่ห่างไกล ผู้ป่วยและไม่สามารถเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ ผู้พิการหรือผู้สูงอายุและไม่สามารถเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ ผู้เดินทางออกนอกราชอาณาจักร ผู้มีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากที่เลือกตั้งเกินกว่า 100 กิโลเมตร ผู้ประสบเหตุสุดวิสัย เป็นต้น แล้วก็ตาม แต่ความเป็นจริงเจตนารมณ์ของคนพิการ ซึ่งเป็นเจ้าของของประเทศเหมือนบุคคลทั่วไป ที่ต้องการมีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคเท่าเทียมกับคนปกติ และต้องการใช้สิทธิของตนเพื่อเลือกผู้แทนซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองเหมือนกับตนเข้าไปทำหน้าที่ปกครองประเทศเพื่อดูแลปกป้องผลประโยชน์ของให้กับคนพิการ

สอดคล้องกับนายโรดเม อินตะปัน ได้ระบุว่า ปัญหาของคนพิการกับโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองในเขตพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ ในส่วนของภาครัฐนั้นไม่เปิดโอกาสปิดกั้นความสามารถ ไม่เห็นคุณค่าสำคัญ ไม่ยอมรับศักยภาพของคนพิการเท่าที่ควร รวมไปถึงไม่ช่วยแก้ไขปัญหา ไม่เปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ไม่ได้รับความสะดวกในการเดินทางไปเลือกตั้งหรือหย่อนบัตร เพราะขาดการดูแลเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกแก่คนพิการในหน่วยเลือกตั้งไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและสถานที่เลือกตั้งไม่เหมาะสม

โดยเฉพาะทางลาดเอียงที่จะนำรถเข็นขึ้นได้เวลาไปใช้สิทธิเลือกตั้งแต่ละครั้ง ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ในหน่วยเลือกตั้งมักจะเร่งรีบให้กากบาทเบอร์เร็ว ๆ และในหน่วยเลือกตั้งสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ไม่มีล่ามแปลภาษามือ เพื่อให้คนพิการทางหูได้เข้าใจและซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งเกิดขึ้น¹³

สอดคล้องกับ นายธีระยุทธ แสงบุตรได้ระบุว่า การไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548) พบว่าผู้พิการทางการมองเห็น ผู้พิการทางการได้ยินและสื่อความหมาย และผู้พิการทางกายและการเคลื่อนไหว ประสบปัญหา อุปสรรค จากการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สรุปได้ ดังนี้

(1) ปัญหาการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เช่น ไม่ทราบข้อมูลผู้สมัคร ไม่ทราบขั้นตอนในการลงคะแนนเลือกตั้ง ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

(2) ปัญหาขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในหน่วยเลือกตั้งเพื่อให้คนพิการสามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามกฎหมาย อาทิ การเข้าคูหาเลือกตั้ง การกากบาทบัตรเลือกตั้ง¹⁴

สอดคล้องกับ ดวงดาว ปรอยกระโทก ระบุว่า คนพิการประสบปัญหาในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพราะไม่ได้รับความสะดวกในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เช่น การเดินทางไม่สะดวก ไม่มีรถส่งคนพิการไปยังหน่วยเลือกตั้งสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมกับคนพิการ เช่น หน่วยเลือกตั้งอยู่สูงชันบันไดลำบาก ไม่มีห้องน้ำสำหรับคนพิการ ไม่มีทางลาด เป็นต้น เจ้าหน้าที่ไม่เห็นความสำคัญในการปรับสภาพแวดล้อม มองว่าการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสิ้นเปลืองงบประมาณ เพราะคนพิการมาใช้บริการน้อยไม่คุ้มค่า¹⁵

¹³ นะโรตม อินตะปัน, “โอกาสของคนพิการในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในจังหวัดเชียงใหม่,” (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553), 63.

¹⁴ นายธีระยุทธ แสงบุตร, “การมีส่วนร่วมของผู้พิการกับกระบวนการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช พ.ศ. 2540,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2548), บทคัดย่อ.

¹⁵ ดวงดาว ปรอยกระโทก, “การมีส่วนร่วมการเมืองของคนพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กรณีศึกษาจังหวัดนครราชสีมา,” (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย, 2552), 73.

สอดคล้องกับ นางสาวทรงษกร อธิคมวิทยา ระบุว่าคนพิการทางสายตาต้องการเพียงความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลมากกว่าการยึดเยียด การให้ความช่วยเหลือ เพราะคนพิการทางสายตาสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ หากสามารถเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นและความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลก็จะทำให้คนพิการทางสายตาสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไปในสังคม เพราะอุปสรรคที่สำคัญที่สุดสำหรับคนพิการทางสายตา คือ ความไม่รู้ ไม่ใช่ความบกพร่องในการมองเห็น¹⁶

สอดคล้องกับบทความของสำนักข่าวไทย วันที่ 15 มกราคม 2559 รายงานว่า สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดให้มีการสาธิตการใช้สิทธิออกเสียงประชามติพิเศษต้นแบบสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุ ในวันที่ 15 มกราคม 2559 ณ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดหน่วยเลือกตั้งพิเศษ ประกอบด้วย เครื่องลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ คู่มือลงคะแนนสำหรับคนพิการ และมีคนพิการเข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 30 คน ประกอบด้วย ตัวแทนผู้พิการทางสายตาจากสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย 10 คน ตัวแทนผู้พิการทางการได้ยินจากสมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย 10 คน และตัวแทนผู้พิการทางการเคลื่อนไหวจากมูลนิธิพัฒนาศักยภาพคนพิการ 10 คน โดยคนพิการให้สัมภาษณ์กรณีการไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่ผ่านมามีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(1) นายอัครพล บันสนธิ ผู้พิการทางการเคลื่อนไหว กล่าวว่า ปัญหาเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียง คือ ไม่สามารถพับบัตรเลือกตั้งได้ จึงเป็นปัญหาในการใช้สิทธิ จึงต้องการให้กรรมการประจำหน่วยช่วยอำนวยความสะดวกการลงคะแนน จึงทำให้ผมเสียสิทธิแล้ว 2 ครั้ง ในการเลือกตั้งที่ผ่านมา เนื่องจากมีกฎหมายบังคับว่า การลงคะแนนต้องเป็นไปโดยลับ นอกจากนี้การลงคะแนนแต่ละครั้ง กรรมการประจำหน่วยบางหน่วยช่วยเหลือเป็นอย่างดี บางหน่วยเข้มงวดเกินไป ทำให้เสียสิทธิในการลงคะแนน

(2) นายสุภวัฒน์ เสมอภาค ผู้พิการซ้ำซ้อน กล่าวว่า ไม่สามารถที่จะใช้แขนได้ที่ผ่านมายุบายไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ครั้งแรกมีเจ้าหน้าที่คอยให้การช่วยเหลือ โดยกากบาทหมายเลขตามที่ตนบอก แต่เจ้าหน้าที่บอกว่าเป็นการสุ่มเสี่ยงผิดกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายในการลงคะแนน

¹⁶ ทรงษกร อธิคมวิทยา, “สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการทางสายตา กรณีศึกษา: อาคารผู้โดยสาร ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ,” (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 93.

เป็นไปโดยลับ ครั้งที่ 2 ไปใช้สิทธิ แต่เจ้าหน้าที่ระบุว่า ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือในการเข้าคูหา และกาบบัตรให้ทำให้การไปครั้งนั้นเป็นเพียงการไปแสดงสิทธิ แต่ไม่ได้ใช้สิทธิ¹⁷

ดังนั้น ปัญหาการไม่ได้รับความสะดวกของคนพิการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้ง เช่น ขาดวัสดุอุปกรณ์เลือกตั้งที่สามารถใช้กับคนทุกกลุ่มในหน่วยเลือกตั้ง หรือขาด การอำนวยความสะดวกจากกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ทำให้คนพิการเสียสิทธิทางการเมือง ทั้งที่มีกฎหมายหลายฉบับที่ส่งเสริมให้คนพิการได้รับรองสิทธิความเป็นพลเมืองอย่างเต็มภาคภูมิ ในการร่วมแสดงบทบาททางการเมือง รวมทั้งเปิดโอกาสให้คนพิการเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็นทางการเมืองได้หลากหลาย เช่น การสมัครรับเลือกตั้ง การอำนวยความสะดวกในการใช้ สิทธิเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ เป็นต้น แต่ความเป็นจริง หน่วยงานราชการ ภาคเอกชน ภาคสังคม ยังไม่ได้ให้ความสำคัญสิทธิพลเมืองของคนพิการเท่าที่ควร การแสดงออกทางการเมืองของ คนพิการไม่ค่อยได้รับการยอมรับเพราะถูกมองว่าเป็นผู้ที่อ่อนแอ น่าสงสาร ต้องรอรับความช่วยเหลือ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีจิตเมตตา เป็นสาเหตุให้ความคิดเห็นทางการเมืองไม่ค่อยได้รับการยอมรับและไม่มีน้ำหนัก ดังนั้น ทุกภาคส่วนของสังคม ต้องมีความตระหนักและให้ความสำคัญกับ สิทธิพลเมืองของคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถมีสิทธิแสดงออกทางการเมืองได้อย่างเสมอภาค เท่าเทียมกับคนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีกฎหมาย กำหนดให้ต้องอำนวยความสะดวกในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งรวมถึงคนพิการด้วย อย่างเท่าเทียมกัน ถ้าหากคนพิการสามารถเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นและได้รับความช่วยเหลือที่ สมเหตุสมผลก็จะทำให้คนพิการสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง โดยไม่เสียสิทธิเลือกตั้ง และ เพื่อสนองเจตนารมณ์ของคนพิการที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจเลือกผู้แทนที่มีอุดมการณ์เหมือนของตนเข้าไป ทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ ปกป้องผลประโยชน์ให้กับคนพิการ อีกทั้งคนพิการสามารถดำรงชีวิต ในสังคมได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไปในสังคม

2.1.3 แนวคิดสิทธิทางการเมืองของคนพิการ

2.1.3.1 ความหมายของผู้พิการ

องค์การอนามัยโลก (WHO) ให้ความหมาย ความพิการเป็นความเสียหายเปรียบ ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เกิดจากความชำรุดหรือความสามารถบกพร่องเป็นผลให้บุคคลนั้นไม่อาจ

¹⁷ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย, “กต. สาธิตการใช้สิทธิออกเสียงประชามติ ต้นแบบสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุ,” สำนักข่าวไทย, <http://www.tnamcot.com/content/38116> (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2559).

แสดงบทบาทหรือกระทำการใด ๆ ให้เหมาะสม หรือสอดคล้องกับวัย เพศ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมได้¹⁸

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ได้ให้ความหมายคนพิการว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหวการสื่อสาร จิตใจ อารมณ์พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป¹⁹

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ได้ให้ความหมายของผู้พิการว่า หมายถึง คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญาหรือทางจิตใจ ตามประเภทหรือหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกระทรวง ทั้งนี้ กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดประเภทของผู้พิการไว้ดังนี้

(1) ผู้พิการทางการมองเห็น หมายถึง คนที่มีความพร่องทางตา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ คนที่ตาเลือนรางและคนตาบอด

(2) ผู้พิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย หมายถึง คนที่มีความพร่องหรือสูญเสียการได้ยิน เป็นเหตุให้การฟังเสียงต่าง ๆ ไม่ชัดเจน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ คนหูตึงและหูหนวก

(3) ผู้พิการทางการหรือการเคลื่อนไหว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกายที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนและไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ และคนที่สูญเสียความสามารถในการเคลื่อนไหว มือ แขน ขา หรือลำตัว อันเนื่องมาจากแขนขาขาด เป็นอัมพาตหรืออ่อนแรง เป็นโรคข้อหรือมีอาการปวดเรื้อรัง หรือเป็นโรคเรื้อรังของระบบการทำงานของร่างกายที่ทำให้ไม่สามารถประกอบกิจวัตรประจำวันของตนเองหรือปฏิบัติตนเหมือนคนปกติอื่น ๆ ได้

¹⁸ หนังสือกรมประชาสงเคราะห์, ปี พ.ศ. 2539 อ้างถึงใน ทรรษภร อธิคมวิทยา, “สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการทางสายตา กรณีศึกษา : อาคารผู้โดยสาร ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ,” 16.

¹⁹ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, “พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556,” กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, <http://dep.go.th/?q=th/node/444> สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2559).

(4) ผู้พิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมได้แก่ความผิดปกติหรือความบกพร่องทางด้านจิตใจหรือสมองไม่สามารถปฏิบัติงานได้หรือดูแลตัวเองหรืออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

(5) ผู้พิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ หมายถึง คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางสติปัญญาหรือทางสมอง จนไม่สามารถเรียนรู้ด้วยวิธีการปกติได้ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ²⁰

กล่าวโดยสรุปผู้พิการ หมายถึง บุคคลที่มีความพร่องทางด้านร่างกายทางสติปัญญาหรือทางจิตใจ ทำให้เป็นอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต โดยผู้พิการแต่ละคนมีสาเหตุและระดับความรุนแรงของความพิการที่แตกต่างกัน และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป

2.1.3.2 สิทธิคนพิการไทย

องค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญเรื่องสิทธิ โอกาส และความเสมอภาคของคนพิการ โดยในปี พ.ศ. 2518 ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ พ.ศ. 2524 ประกาศให้เป็นปีคนพิการสากล และ พ.ศ. 2541 ได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการทางสติปัญญาและการเรียนรู้ รวมทั้งได้ประกาศให้ช่วงปี พ.ศ. 2526 - 2535 เป็นทศวรรษของคนพิการ เมื่อสิ้นสุดทศวรรษคนพิการแล้วคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก องค์การสหประชาชาติต้องการที่จะปฏิบัติกิจกรรมและรณรงค์เรื่องสิทธิและโอกาสของคนพิการอย่างต่อเนื่องจึงได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2536 - 2545 เป็นทศวรรษคนพิการของภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญเรื่องสิทธิและโอกาสของคนพิการเช่นกัน โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้บัญญัติถึงเรื่องการคุ้มครองเสรีภาพ ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ สิทธิของคนพิการ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการนำเจตนารมณ์ในเรื่องสิทธิ โอกาส และความเสมอภาคของคนพิการ ดังที่ปรากฏในปฏิญญาสิทธิของคนพิการขององค์การสหประชาชาติ แผนปฏิบัติการโลก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และนโยบายของรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติในหน่วยงาน องค์กร ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับคนพิการทั้งภาครัฐและเอกชน จึงได้ร่วมกันจัดทำปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทยเพื่อถือปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนพิการ ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทยนี้ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2541

²⁰ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, “พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534,” กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, <http://dep.go.th/?q=th/node/444>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2559).

และได้มีการลงนามในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย²¹ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2541 โดยได้กำหนดเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการในด้านต่างๆ คือ

(1) สิทธิได้รับความคุ้มครองในฐานะพลเมืองไทย สิทธิแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย และแผนงานที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ

(2) สิทธิได้รับการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพ ได้รับการศึกษาความต้องการ ได้รับการพัฒนาด้านอาชีพ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างอิสระ

(3) สิทธิอยู่ร่วมกันกับครอบครัวชุมชนของคนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการถูกคุกคามทางเพศ ทำร้ายร่างกายและจิตใจ กักขัง เอารัดเอาเปรียบ หรือการแสวงหาประโยชน์ใด ๆ

(4) สิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกบริการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ

(5) สิทธิได้รับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ครอบครัว ชุมชน และสังคมได้รับรู้ และเข้าใจคนพิการในทางที่สร้างสรรค์ โดยเฉพาะในเรื่องสิทธิ ศักยภาพ และความสามารถรวมทั้งการบำเพ็ญประโยชน์ของคนพิการ

(6) สิทธิได้รับและเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะเรื่องสิทธิของคนพิการ โดยได้รับการสนับสนุนให้มีสื่อที่เหมาะสมกับความพิการ

หลังจากที่ประเทศไทยประกาศใช้ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทยแล้วถือเป็นการประกาศเจตนารมณ์ด้านสิทธิคนพิการให้สังคมได้รับรู้ ส่งผลให้กระแสสังคม มีการยอมรับในเรื่องของสิทธิโอกาส และความเสมอภาคของคนพิการมากขึ้น มีการส่งเสริมให้เกิดสิทธิขั้นพื้นฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยได้นำปฏิญญาดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางดำเนินงานด้านคนพิการต่อไป

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities , CPRC) มีเนื้อหาสาระในเรื่องของการส่งเสริมคุ้มครองและประกันให้ คนพิการทั้งปวงได้มีสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน และส่งเสริมการเคารพในศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิด การจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการทุกรูปแบบ การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่ง ข้อมูลข่าวสารและบริการสาธารณะ การยอมรับความเท่าเทียมกันของคนพิการในทางกฎหมาย ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา การทำงาน การรักษาพยาบาล การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ซึ่งถือเป็นประโยชน์

²¹ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, “ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย,” กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, <http://dep.go.th/th/node/450> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2559).

อย่างยิ่งต่อคนพิการ ซึ่งประเทศไทยได้ ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 28 สิงหาคม 2551²²

สรุป ตั้งแต่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนทุกคนในประเทศของตนและรวมถึงคนพิการด้วย จึงทำให้หลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยตระหนักและให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนของประเทศของตนมากขึ้น ซึ่งเนื้อหาปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ยังครอบคลุมถึงสิทธิทางการเมืองที่บุคคลมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในรัฐบาลแห่งประเทศของตน ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยผู้แทนซึ่งผ่านการเลือกอย่างเสรี บุคคลมีสิทธิเข้าถึงอย่างเท่าเทียมกันในบริการสาธารณะในประเทศของตน และเจตจำนงของประชาชนจะเป็นฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล ซึ่งเจตจำนงของประชาชนแสดงออกโดยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันและโดยการลงคะแนนลับหรือวิธีการลงคะแนนอย่างเสรี รวมทั้งประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ซึ่งประเทศไทยจึงต้องปฏิบัติตามข้อผูกพันตามอนุสัญญานี้ รวมทั้งได้ประกาศใช้ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2541 โดยรัฐต้องเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมคุ้มครองและประกันให้คนพิการทั้งปวง ได้มีสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน และส่งเสริมการเคารพในศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิด การจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการทุกรูปแบบ การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่ง ข้อมูลข่าวสารและบริการสาธารณะ การยอมรับความเท่าเทียมกันของคนพิการในทางกฎหมาย ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา การทำงาน การรักษาพยาบาล การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ซึ่งถือเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อคนพิการ

2.1.3.3 รัฐธรรมนูญ กับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคนพิการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา โดยได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ใน มาตราที่ 4 ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของ บุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง และเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็ได้บัญญัติความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทยเช่นเดียวกัน โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 4 และในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติสิทธิเสรีภาพไว้ในหลายมาตรา และรวมถึงสิทธิผู้พิการหรือทุพพลภาพ ซึ่งหลักการสำคัญ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพนั้น เกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดวงดาว

²² เว็บไซต์สำหรับคนพิการเว็บไซต์, “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ,” <http://www.pwdsthai.com/files/law/rights.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2559).

ปรอยกระโทก ระบุว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่เปิดโอกาสให้คนพิการมีส่วนร่วมทางการเมือง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนพิการ โดยขจัดข้อจำกัดที่กีดกันการใช้สิทธิทางการเมือง เนื่องจากก่อนหน้านี้จะมีรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คนพิการไม่มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นโดยรวมว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่เปิดโอกาสให้คนพิการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามกฎหมาย²³

2.2 แนวคิดทฤษฎีการเลือกตั้ง

2.2.1 ความหมายของการเลือกตั้งและความสำคัญของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง หมายความว่า เป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้มีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) อันเป็นกลไกที่แสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องหรือสนับสนุนให้มีการกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างหนึ่ง ในทางการเมืองหรือการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยประชาชนทั่วไปเลือกผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ นโยบาย และวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับตน ด้วยความหวังว่าผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่ตนเลือกให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตน จะนำอุดมการณ์ และนโยบายในการบริหารประเทศและทำหน้าที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกในการเมืองการปกครองประชาชนนั่นเอง²⁴

การเลือกตั้ง (Election) หมายถึง กิจกรรมและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการให้ ได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชนที่ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้ง (voters) ใช้ดุลยพินิจเลือกตัวแทนของตน จากบรรดาผู้สมัครรับเลือกตั้งที่หลากหลาย (candidates) เพื่อให้ผู้ได้รับเลือกไปดำรงตำแหน่งและทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งแทนประชาชน²⁵ การเลือกตั้ง (Elections) เป็นพื้นฐานและขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นวิธีการที่ประชาชนจะได้แสดงออกถึงการเป็น

²³ ดวงดาว ปรอยกระโทก, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนพิการทางร่างกายหรือ การเคลื่อนไหวตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช พ.ศ. 2540 กรณีศึกษา จังหวัดนครราชสีมา,” 74 .

²⁴ วัชรวิทย์ ไชยสาร, *ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองยุคใหม่ : พร้อมการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบันและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544), 11.

²⁵ วิสุทธิ์ โปธิแทน, *แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย*, 51.

เจ้าของอำนาจอธิปไตย แสดงออกถึงเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ ในอันที่จะมอบความไว้วางใจให้ผู้แทนของตนไปใช้อำนาจการปกครองแทนตน นอกจากนั้นการเลือกตั้งยังเป็นวิธีการแสดงออกซึ่งความชอบธรรมแห่งอำนาจอีกประการหนึ่ง²⁶

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 มาตรา 4 ได้บัญญัติความหมายของคำว่าเลือกตั้งว่า “เลือกตั้ง” หมายความว่า เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี²⁷

สรุป การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เป็นการแสดงออกถึงเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ ที่เรียกร้องและสนับสนุนให้มีการปฏิบัติ จัดทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมืองและการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยประชาชนเลือกผู้แทนที่มีแนวคิดและอุดมการณ์เดียวกับตน เพื่อมุ่งว่าผู้แทนที่ตนเลือกจะทำหน้าที่บริหารประเทศเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของตน ดังนั้นการเลือกตั้งจึงมีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ เป็นการใช้สิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการเลือกตั้งตัวแทนของตนเพื่อทำหน้าที่ทางการเมืองแทนตน ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และเป็นกลไกการปกครองผู้เข้าสู่การปกครองด้วยกระบวนการที่ชอบตามหลักการของประชาธิปไตย นอกจากนี้การเลือกตั้งยังเป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นว่าอำนาจอธิปไตยนั้นเป็นของประชาชน และประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจนั้นผ่านทางผู้แทนของตนในการปกครองและบริหารประเทศ การเลือกตั้งจึงเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นเบื้องต้นว่าประเทศนั้นปกครอง “โดย” ประชาชน²⁸

2.2.2 หลักการของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งของประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ต้องมีกระบวนการจัดการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม ผลการเลือกตั้งได้ผู้แทนที่เป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง เป็นที่ยอมรับของประชาชน ซึ่งการเลือกตั้งจะมีความหมาย และถือว่าเป็นฐานที่มาของ

²⁶ เอกภาพ กรัยเสถียรไพศาล, “ปัญหาสภาพบังคับของข้อกำหนดการเสียสิทธิในกรณีไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544), 19.

²⁷ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, รวมกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง, 105.

²⁸ วิสุทธิ์ โปธิแทน, แนวคิดพื้นของประชาธิปไตย, 51.

ความชอบธรรมในอำนาจของผู้ปกครองและผู้แทนปวงชนนั้นจะต้องมีลักษณะตามหลักเกณฑ์ที่ได้รับ การยอมรับเป็นสากล²⁹ ดังนี้

(1) ความเป็นอิสระของการเลือกตั้ง (free voting) การแสดงเจตนารมณ์ในการ เลือกตั้งจะต้องเป็นไปโดยอิสระ ปราศจากการบีบบังคับข่มขู่ด้วยประการใด ๆ ไม่ว่าจะด้วยการใช้อำนาจ สิ้นจ้ำจูงใจหรือการใช้อิทธิพลบีบบังคับ กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีโอกาสที่จะเลือกบุคคลหรือ พรรคการเมืองที่ตนนิยมชมชอบ

หลักการเลือกตั้งโดยอิสระนี้มีความสำคัญตรงที่เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งแต่ละคนสามารถใช้วิจารณญาณ ของตนที่จะเลือกคนหรือคณะบุคคลหรือพรรค การเมืองที่ตนเห็นว่าจะทำหน้าที่แทนตนได้ดีที่สุด

(2) หลักการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลา (periodic election) หมายความว่า การจัดทำให้มีการเลือกตั้งต้องมีการกำหนดเวลาที่แน่นอน เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบว่าบุคคล ที่ประชาชนเลือกไปทำหน้าที่นั้นได้ปฏิบัติหน้าที่ตามเจตนารมณ์ของประชาชนหรือไม่ และระยะเวลา ที่กำหนดไว้แต่ละครั้ง ส่วนใหญ่จะอยู่ระหว่าง 2-7 ปี

(3) การเลือกตั้งที่ยุติธรรม (fair election) หมายถึงการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์เป็นไป ตามตัวบทกฎหมายและเจตนารมณ์ของกฎหมาย ปราศจากการครอบงำและเล่ห์เหลี่ยมทางการเมืองๆ และหากผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นว่า การเลือกตั้งมีการทุจริตก็สามารถคัดค้านและฟ้องร้องให้การเลือกตั้ง นั้นเป็นโมฆะได้

(4) หลักการให้สิทธิการเลือกตั้งเป็นการทั่วไป (universal suffrage) หมายถึง การใช้สิทธิเลือกตั้งแก่ประชาชนทั่วไป โดยไม่มีการกีดกันหรือจำกัดสิทธิบุคคลหนึ่งบุคคลใด ด้วยเงื่อนไขในเรื่องเพศ ผิวดำ หรือสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

(5) หลักความเสมอภาค (equal suffrage) หมายถึง การมีสิทธิในการเลือกตั้งของ ประชาชนมีความสำคัญและได้รับการยอมรับโดยเท่าเทียมกัน ซึ่งหลักการที่ใช้เป็นมาตรการในการให้ ความเสมอภาคก็คือ การให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งคนหนึ่ง ๆ มีคะแนนเสียงเพียงหนึ่งคะแนน (one man one vote) และคะแนนเสียงทุกคะแนนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

²⁹ Goodwin-Gill, Guy S. 2006, *Free and Fair Election: New Expanded Edition*.

Geneva : Inter-Parliamentary Union. อ้างถึงใน วุฒิสสาร ตันไชย, สติธร ธนานิธิโชติ และเอกวีร์ มีสุข, *รูปแบบการลงคะแนนเสียงที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง* (กรุงเทพฯ: เอ.พี.กราฟิคดีไซน์ และการพิมพ์, 2559), 54.

(6) หลักการลงคะแนนลับ (secret voting) หมายถึง การออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนเป็นเอกสิทธิ์ของผู้เลือกตั้งโดยเด็ดขาด จึงต้องมีมาตรการในการปกป้องพิทักษ์ให้เอกสิทธิ์นี้เป็นไปอย่างบริสุทธิ์อิสระโดยมิให้ผู้อื่นล่วงรู้ว่าตนเลือกใคร

2.2.3 องค์การจัดการเลือกตั้ง

องค์ประกอบสำคัญของการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตยนอกจากต้องคำนึงถึงหลักการเลือกตั้งที่มีการจัดการเลือกตั้งที่ส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มที่เป็นพลเมืองของประเทศสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างเสรีและเป็นธรรมแล้ว ต้องมีองค์ประกอบหลายประการองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งคือ องค์การจัดการเลือกตั้งที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง ทำหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยบริสุทธิ์และยุติธรรม สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนตามเจตนารมณ์ของประชาธิปไตย ตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ยี่สิบเป็นต้นมา หลายประเทศได้ออกกฎหมายจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะสำหรับบริหารจัดการเลือกตั้งให้มีลักษณะ “เป็นอิสระ” ไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของฝ่ายการเมืองเหมือนกระทรวงกรมต่าง ๆ หน่วยงานดังกล่าวนี้ถือว่าเป็น “หน่วยงานอิสระ” (independent body or agency) ที่มีหลักประกันตามรัฐธรรมนูญหรือตามพระราชบัญญัติให้มีความเป็นอิสระมากพอสมควรที่รัฐไม่สามารถสั่งการหรือเข้าแทรกแซงได้ หน่วยงานเหล่านี้โดยทั่วไปเรียกว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้ง” (election commission)³⁰

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 235 บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมาชิกวุฒิสภาสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไป โดยสุจริตและเที่ยงธรรม³¹

การจัดองค์กรของคณะกรรมการการเลือกตั้ง สามารถแบ่งได้ 3 ส่วน ดังนี้

(1) คณะกรรมการการเลือกตั้งประกอบด้วยประธานกรรมการการเลือกตั้งคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกสี่คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี โดยมีอำนาจหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหาร ท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

³⁰ วิสุทธิ์ โปธิแทน, แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย, 59.

³¹ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, รวมกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง, 72.

(2) สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการทั่วไปของคณะกรรมการการเลือกตั้งและนายทะเบียนพรรคการเมือง โดยมีพนักงานประจำที่ปฏิบัติในสำนักงานส่วนกลางและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทุกจังหวัด

(3) คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด จังหวัดละ 5 คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด 1 คน และกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจำนวน 4 คน มีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง และอำนาจการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ รวมทั้งสนับสนุนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ที่กระทำภายในจังหวัดนั้น

การจัดการเลือกตั้งระดับชาติในแต่ละครั้งให้ประสบผลสำเร็จ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องอาศัยบุคลากรภายนอกทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อช่วยเหลือการจัดการเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก และในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 มีผู้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประมาณ 1,000,000 คน ประกอบด้วย

(1) คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง 375 เขต ประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน และ กรรมการการ 8 คน มีอำนาจหน้าที่ อำนาจการเลือกตั้ง รวมทั้งสนับสนุนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ที่กระทำภายในเขตนั้น กำหนดเขตเลือกตั้ง กำหนดหน่วยเลือกตั้ง และที่เลือกตั้ง ในการกำหนดหน่วยเลือกตั้งให้คำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางมาใช้สิทธิเลือกตั้งของราษฎร ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554³² ดังนี้

(1.1) ให้ใช้เขตหมู่บ้านเป็นเขตหน่วยเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนน้อยจะรวมหมู่บ้านที่ติดกันตั้งแต่สองหมู่บ้านขึ้นไปเป็นหน่วยเลือกตั้งเดียวกันก็ได้ สำหรับในเขตเทศบาลในเขตกรุงเทพมหานคร หรือในเขตชุมชนหนาแน่นอาจกำหนดให้เขตชุมชน แนวถนน ตรอก ซอย คลอง หรือแม่น้ำ เป็นเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ได้ และ

(1.2) ให้ถือเกณฑ์ จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งหน่วยละแปดร้อยคนเป็นประมาณ แต่ถ้าเห็นว่าไม่เป็นการสะดวกหรือไม่ปลอดภัยในการไปลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อาจกำหนดจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากกว่าจำนวนดังกล่าวได้ หรืออาจกำหนดหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้นโดยให้มีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งน้อยกว่าจำนวนดังกล่าวได้

³² เรื่องเดียวกัน, 275 -276.

(2) กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า 9 คน ปฏิบัติงานในหน่วยเลือกตั้ง ในวันเลือกตั้งเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ซึ่งมีจำนวนหน่วยเลือกตั้งทั้งสิ้น 90,854 หน่วย³³ โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(2.1) รับและส่งหีบบัตรเลือกตั้ง บัตรเลือกตั้ง แบบพิมพ์และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการเลือกตั้ง

(2.2) ร้องทุกข์ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งแทน คณะกรรมการการเลือกตั้ง

(2.3) แต่งตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งกรณี มาไม่ครบ 9 คนในวันเลือกตั้ง

(2.4) ดำเนินการกรณีเพิ่ม - ถอนชื่อ ณ ที่เลือกตั้ง

(2.5) สอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดการใช้สิทธิเลือกตั้งกรณีมีเหตุสงสัยหรือมีการทักท้วงการใช้สิทธิ

(2.6) อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ที่เป็นคนพิการหรือผู้สูงอายุ

การจัดองค์กรของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อดำเนินการตามภารกิจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งคือการควบคุมและดำเนินการจัดการเลือกตั้งภายในวันเดียวกันทั่วประเทศ และให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 46,939,549 คน³⁴ สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งได้สะดวกและปลอดภัย รวมทั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดการเลือกตั้งให้เป็นที่ยอมรับของสังคมทุกภาคส่วน ดังนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องนำระบบบริหารงานให้เอื้อต่อการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายกับภาคเอกชน ภาคประชาสังคม มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยนำหลักการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการเลือกตั้ง ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจำเป็นต้องบริหารงานด้วยการยึดหลักประชาธิปไตยหลักการการเลือกตั้งควบคู่กับหลักการภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมโลกาภิวัตน์ โดยมีการให้ความสำคัญกับการจัดการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเข้าถึงการใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างเสรี นอกจากนี้ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องต่าง ๆ นอกเหนือจากการยึดตามกฎระเบียบ เช่น ผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชน การบริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชน กระบวนการบริหารหรือการปกครอง และความเป็นพลเมืองตามระบอบ

³³ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, “สถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันที่ 3 กรกฎาคม 2554,” สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, http://www.ect.go.th/th/wp-content/uploads/2013/10/mp_54.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2559).

³⁴ เรื่องเดียวกัน.

ประชาธิปไตย ในขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐต้องมีการเรียนรู้ มีการเคารพและยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนมากขึ้น มีแนวทางในการบริหารจัดการที่สำคัญ มีดังนี้

- (1) คำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก
- (2) รัฐพึงทำบทบาทเฉพาะที่รัฐทำได้ดีเท่านั้น
- (3) ลดการควบคุมจากส่วนกลาง
- (4) ระบบการบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์
- (5) มีระบบสนับสนุนทางด้านบุคลากรและเทคโนโลยี³⁵

ทั้งนี้ นายสมชัย ศรีสุทธิยากร กรรมการการเลือกตั้ง ได้กล่าวถึงเป้าหมายในการจัดการเลือกตั้งเพื่อให้การเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม คือ

- (1) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเข้าถึงการใช้สิทธิอย่างเสรี
- (2) การให้โอกาสทุกพรรคการเมืองแข่งขันอย่างเท่าเทียม
- (3) การให้ประชาชนได้มีโอกาสรับรู้นโยบายพรรคและภูมิหลังของผู้สมัคร
- (4) กลไกของคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องทำงานอย่างเป็นกลางและมี

ประสิทธิผล

- (5) พรรคการเมืองและภาคประชาชนช่วยกันตรวจสอบและถ่วงดุล³⁶

คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องนำหลักการการเลือกตั้งที่ให้มีการจัดการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรมและประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าถึงสิทธิอย่างเสรี รวมทั้งการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่มาปรับใช้ในการบริหารงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีการบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกองค์กร มีการให้บริการประชาชนอย่างมีคุณภาพโดยมีระบบสนับสนุนทางด้านบุคลากรและเทคโนโลยี มีวิธีการปฏิบัติ ดังนี้

- (1) การจัดการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรมและประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าถึง

สิทธิอย่างเสรี ได้แก่

(1.1) คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ควบคุมการจัดการเลือกตั้ง อำนาจวินิจฉัยชี้ขาด ตามกฎหมาย ซึ่งบทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งและกรรมการประจำหน่วย

³⁵ วุฒิสาร ตันไชย, สติธร ธนานิธิโชติ และเอกวีร์ มีสุข, รูปแบบการลงคะแนนเสียงที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง, 66-67.

³⁶ สมชัย ศรีสุทธิยากร, *บทบาทของ กกต. กับการจัดการเลือกตั้ง* (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2558), 4.

เลือกตั้ง จะต้องทำงานร่วมกันเป็นกระบวนการและมีวิธีทำงานที่มีประสิทธิภาพ³⁷ และสอดคล้องกับ เป้าประสงค์หลักของแผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2556-2560) ว่าองค์กรมีระบบบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีกฎหมายและระเบียบที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน มีการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐาน มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่ทันสมัยสามารถเชื่อมโยงทุกเครือข่ายและสนับสนุนการปฏิบัติงานครอบคลุมทุกภารกิจ บุคลากรมีจิตสำนึก มีคุณธรรม มีจริยธรรมและมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน³⁸

(1.2) การอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนทุกกลุ่มให้สามารถเข้าถึง สิทธิอย่างเสรี เช่น การออกกฎหมายในการกำหนดหน่วยเลือกตั้งให้คำนึงถึงความสะดวกในการเดินทาง มาใช้สิทธิเลือกตั้ง การกำหนดหลักเกณฑ์ในการอำนวยความสะดวกให้กับคนทุกกลุ่มสามารถ ลงคะแนนเสียงได้ด้วยตนเอง เป็นต้น

(2) การบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และให้บริการประชาชนที่มีคุณภาพ ได้แก่

(2.1) การบริหารทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพโดยนำระบบสนับสนุน บุคลากรและเทคโนโลยีมาปรับใช้ มีการจัดทำแผนปฏิบัติงาน แผนงบประมาณ และแผนอัตรากำลัง ให้สอดคล้องกับระยะเวลาและภารกิจ อย่างครอบคลุมและครบถ้วนทุกกิจกรรม และมีการประเมินผล การปฏิบัติงาน มีการบริหารบุคลากร โดยจัดเตรียมความพร้อมผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ไว้เป็นการล่วงหน้า เพื่อการสั่งการและควบคุม การบริหารงานบุคลากรในแง่ต่าง ๆ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ที่มีอยู่ให้มีความรู้ความสามารถและความชำนาญ³⁹ มีการจัดอบรมผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ทั้งก่อนและ หลังการเลือกตั้ง เพื่อชักจูงความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ ตามกฎหมายเลือกตั้ง โดยการอบรม แต่ละครั้งต้องมีคู่มือปฏิบัติงานประกอบการฝึกอบรม เช่น คู่มือการรับสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง คู่มือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง คู่มือการเงินและบัญชีพัสดุ เป็นต้น⁴⁰

(2.2) ประสานภารกิจร่วมกันระหว่างองค์กรอิสระ องค์กรเอกชน เครือข่ายประชาธิปไตยต่าง ๆ เพื่อวางรากฐานของประชาชนให้ความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของ

³⁷ ปริญญา นาคฉัตรีย์, *การจัดการเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.ว. ปัญหาและแนวทางแก้ไข* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศาลาแดง, 2547), 85.

³⁸ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, *แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2556 – 2560)* (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2556), ฉ.

³⁹ ปริญญา นาคฉัตรีย์, *การจัดการเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.ว. ปัญหาและแนวทางแก้ไข*, 242.

⁴⁰ ไชยา ประดิษฐ์ธรรม, “บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนนทบุรี ในการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนนทบุรี,” (งานค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหาร การศึกษา สาขาการวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), 79.

ตนตามรัฐธรรมนูญ ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง และสร้างเครือข่ายเชื่อมโยง การเมือง ภาคประชาชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินกิจกรรมการเมืองได้อย่างต่อเนื่อง และมี ประสิทธิภาพ⁴¹

(2.3) ปรับกระบวนการทัศน์ในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ การให้บริการ การอำนวยความสะดวก โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชน เช่น

2.3.1) มีการกำหนดรูปแบบการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและ มาตรการจูงใจให้ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งที่เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึง สิทธิได้มากที่สุด เช่น ตั้งคูหาในโรงพยาบาลเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ป่วยเรื้อรังหรือผู้ปฏิบัติงาน ในโรงพยาบาล การมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้พิการ เป็นต้น⁴²

2.3.2) ให้บริการประชาชนที่มีคุณภาพ ต้องมีท่าทีให้การต้อนรับ ด้วยความยินดี เอาใจใส่ด้วยความสนใจ ให้บริการด้วยความเต็มใจ และให้เกิดประโยชน์เป็นกันเอง อย่างวางทำเป็นนายประชาชน⁴³ แนะนำและให้ความรู้ประชาชนทุกกลุ่มให้มีความเข้าใจในระบอบ ประชาธิปไตย การเลือกตั้ง และขั้นตอนในการลงคะแนนเสียงผ่านสื่อที่หลากหลายเพื่อให้ประชาชน รับรู้ข่าวสารอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เช่น ประชาสัมพันธ์ทางสื่อโทรทัศน์ต้องมีล่ามภาษามือ การแนะนำขั้นตอนการลงคะแนนเสียงควรเพิ่มอุปกรณ์ช่วยคนพิการหรือสูงอายุ ได้แก่ อักษรเบรลล์ สำหรับคนตาบอด เสียงสำหรับคนพิการทางได้ยิน หรือตัวหนังสือให้มีขนาดใหญ่เป็นพิเศษ เป็นต้น

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิการเข้าถึงบริการสาธารณะของคนพิการ

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิการเข้าถึงบริการสาธารณะของคนพิการ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities, CPRC) ได้ระบุถึงสิทธิคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองและเรื่อง สาธารณะ โดยคนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิทางการเมืองและใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมและสิ่ง อำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ดังนี้

⁴¹ ปริญญา นาคฉัตรีย์, การจัดการเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.ว. ปัญหาและแนวทางแก้ไข, 244.

⁴² วุฒิสภา ตันไชย, สติธร ธนานิธิโชติ และเอกรินทร์ มีสุข, รูปแบบการลงคะแนนเสียงที่ยืด ประชาชนเป็นศูนย์กลาง, 209.

⁴³ ไชยา ประดิษฐ์ธรรม, “บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนนทบุรี ในการจัด การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนนทบุรี, 79.

(1) ประกันว่าคนพิการสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองและเรื่องสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มที่บนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ทั้งโดยทางตรงหรือโดยผ่านผู้แทนที่ได้รับเลือกอย่างอิสระ รวมถึงสิทธิและโอกาสของคนพิการในการออกเสียงและได้รับเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

(1.1) ประกันให้กระบวนการออกเสียง สิ่งอำนวยความสะดวกและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียงเหมาะสม เข้าถึงได้ เข้าใจ และใช้งานง่าย

(1.2) คุ้มครองสิทธิคนพิการในการออกเสียงด้วยการลงคะแนนลับในการเลือกตั้งและการลงประชามติ โดยปราศจากการคุกคามและสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งทุกตำแหน่งและในทุกระดับของภาครัฐ จัดให้มีการอำนวยความสะดวกในการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีเครื่องช่วยคนพิการใหม่ ๆ ตามความเหมาะสม

(1.3) รับรองให้คนพิการมีเสรีภาพในการแสดงเจตนาารมณ์ในฐานะเป็นผู้ลงคะแนนเลือกตั้ง และเพื่อการนี้ อนุญาตให้บุคคลที่คนพิการเลือกเองช่วยเหลือในการลงคะแนนเสียง หากจำเป็นและตามที่คนพิการร้องขอ

(2) ส่งเสริมอย่างแข็งขันให้เกิดสภาพแวดล้อมที่คนพิการสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพและอย่างเต็มที่ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ⁴⁴

จอร์จตัน ฟ่องแผ้ว ได้เสนอแนะให้ห้องสมุดดำเนินการบางประการเพื่อให้คนพิการเข้าร่วมใช้ห้องสมุดได้เช่นคนปกติทั่วไป ดังนี้

(1) ขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่กีดกันขัดขวางคนพิการมิให้เข้าถึงห้องสมุด เช่น มีทางลาดมีลิฟต์ประตูทางเข้ากว้างพอให้รถเข็นคนพิการผ่านเข้าออกได้

(2) อบรมเจ้าหน้าที่ บรรณารักษ์ ผู้ให้บริการห้องสมุดให้รู้วิธีปฏิบัติต่อคนพิการประเภทต่าง ๆ ทำให้ผู้ให้บริการเข้าใจและไม่อึดอัดใจที่จะให้บริการผู้พิการ โดยให้ความช่วยเหลือคนพิการเช่นที่จะช่วยบุคคลอื่น ๆ โดยทั่วไป ถ้าเขาต้องการ เขาก็จะเป็นผู้ร้องขอเอง และมีความรอบรู้พอที่จะชี้แนะแหล่งทรัพยากรหรือบริการเฉพาะด้านให้แก่ผู้พิการได้ ⁴⁵

ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย ได้ระบุถึงสิทธิคนพิการในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิทางการเมือง ดังนี้

⁴⁴ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ,” กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, <http://dep.go.th/?q=th/node/449> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2559).

⁴⁵ จอร์จตัน ฟ่องแผ้ว, “สิทธิของคนพิการในการใช้บริการห้องสมุด,” วารสารโดมทัศน์ 20, ฉ. 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2542): 11-13.

(1) สิทธิได้รับความคุ้มครองในฐานะพลเมืองไทย สิทธิแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย และแผนงานที่เกี่ยวกับคนพิการ

(2) สิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกบริการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ

(3) สิทธิได้รับและเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะเรื่องสิทธิของคนพิการ โดยได้รับการสนับสนุนให้มีสื่อที่เหมาะสมกับความพิการ⁴⁶

ในปัจจุบันสังคมไทยยังไม่ได้ให้ความสำคัญและไม่เปิดโอกาสให้คนพิการเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ทั้ง ๆ ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้มีเจตนารมณ์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของคนพิการให้เท่าเทียมกับคนปกติทั่วไป โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่เปิดโอกาสให้คนพิการมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนพิการ โดยขจัดข้อจำกัดที่กีดกันการใช้สิทธิทางการเมือง และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อจากนั้นเป็นต้นมาได้ให้ความสำคัญกับสิทธิคนพิการเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ประกอบกับ ประเทศไทยประกาศใช้ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2541 เพื่อให้หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ถือปฏิบัติในการส่งเสริมให้เกิดสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนพิการ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชนต้องให้ความตระหนักที่จะส่งเสริมให้คนพิการเข้าถึงสิทธิทางการเมืองอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันเหมือนคนปกติทั่วไปด้วย

สอดคล้องกับ อีระยุทธ์ ได้ระบุว่าคนพิการเข้าถึงสิทธิทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลางและระดับต่ำ ได้แก่

(1) การรับรู้ในสิทธิและหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง

(2) การติดตามข้อมูลข่าวสารในกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในระดับปานกลาง

(3) การแสดงความคิดเห็นในกระบวนการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาพรวมอยู่ระดับน้อยที่สุด

⁴⁶ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, “ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย,” กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, <http://dep.go.th/th/node/450> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2559).

(4) การมีส่วนร่วมของผู้พิการกับกระบวนการเลือกตั้งในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ในฐานะผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งด้านการไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในระดับที่ต่ำ

สาเหตุของคนพิการประสบปัญหาในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการบวนการเลือกตั้งไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ มีดังนี้

(1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ อาคารสถานที่ รวมถึงการคมนาคมขนส่ง สารสนเทศ และการสื่อสาร และบริการต่าง ๆ ไม่เหมาะสมกับคนพิการ ทำให้คนพิการไม่ได้รับความสะดวกในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เช่น การเดินทางไม่สะดวก ไม่มีรถส่งคนพิการไปยังหน่วยเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้งอยู่สูงชันบันไดลำบาก ไม่มีห้องน้ำสำหรับคนพิการ ไม่มีทางลาด เจ้าหน้าที่ไม่ทราบวิธีปฏิบัติต่อคนพิการประเภทต่าง ๆ ทำให้ผู้ให้บริการเข้าใจและไม่อดัดใจที่จะให้บริการผู้พิการ

(2) การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เช่น ไม่ทราบข้อมูลผู้สมัคร ไม่ทราบขั้นตอนในการลงคะแนนเลือกตั้ง ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น⁴⁷

แต่ในตรงกันข้ามคนพิการกลับให้ความสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในการใช้สิทธิอันชอบธรรมของคนพิการที่จะเสนอความคิดเห็นรวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เพื่อแสดงออกถึงเจตนารมณ์ และอุดมการณ์ของตน โดยการใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อเลือกผู้แทนที่มีอุดมการณ์เหมือนตนไปทำหน้าที่แทนตน เพื่อมุ่งว่าผู้แทนที่ตนเลือกจำทำหน้าที่บริหารประเทศเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของคนพิการ สอดคล้องกับ นะโรดม อินต๊ะปัน ระบุว่า การมีส่วนร่วมของคนพิการในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าคนพิการให้ความสำคัญเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แก่

(1) การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง 1-5 ครั้ง โดยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองและการเลือกตั้งผ่านสื่อประเภทโทรทัศน์ รถประชาสัมพันธ์ เสียงตามสาย แผ่นพับ/ใบปลิว วิทยู การบอกต่อกันของเพื่อนบ้าน อินเทอร์เน็ต ที่ประชุมสมาคมพรรค/กลุ่มการเมือง และโทรศัพท์มือถือ

(2) การตรวจดูรายชื่อในบัญชี ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาจังหวัด เลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ตรวจสอบคุณสมบัติและลงชื่อเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ใช้สิทธิเลือกตั้ง กำนัน

⁴⁷ ธีรยุทธ์ แสงบุตร, “การมีส่วนร่วมของผู้พิการกับกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช พ.ศ. 2540,” บทความคัดย่อ.

(3) การเข้าร่วมฟังแถลงนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง สทนหาพุดคุยเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองต่างๆ รัณรงค์ทางการเมือง ชักชวนให้ผู้อื่นออกไปใช้สิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ⁴⁸

ทั้งนี้การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าว คนพิการต้องการเพียงความช่วยเหลือที่เหมาะสมและการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นจำเป็นก็จะทำให้คนพิการทางสามารถใช้สิทธิทางการเมืองในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งคนพิการสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไปในสังคมสอดคล้องกับ พระราชกร อธิคมวิทยา ระบุว่าคนพิการทางสายตาต้องการเพียงความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลมากกว่าการยึดเยียด การให้ความช่วยเหลือ เพราะคนพิการทางสายตาสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ เพราะอุปสรรคที่สำคัญที่สุดสำหรับคนพิการทางสายตาคือ ความไม่รู้ ไม่ใช่ความบกพร่องในการมองเห็น⁴⁹ การที่คนพิการไม่สามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้นั้น ส่งผลทำให้คนพิการไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของคนพิการกับคนปกติทั่วไป ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดเรื่องการเข้าถึงบริการที่จะทำให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอย่างอิสระมากขึ้น มีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย และทำให้คนพิการดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีด้านความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น การออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) นับว่าเป็นเครื่องมือในการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลแก่คนพิการในการที่จะทำให้คนพิการสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้

การออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) หมายถึง การออกแบบผลิตภัณฑ์และสภาพแวดล้อม ที่ปราศจากการออกแบบหรือดัดแปลงเป็นพิเศษ เป็นการออกแบบที่ทุกคนสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางเท่าที่เป็นไปได้มากที่สุด โดยไม่มีข้อจำกัดด้านอายุและสภาพร่างกาย⁵⁰

Universal Design เป็นแนวคิดสากลที่องค์การสหประชาชาติได้พยายามเผยแพร่และส่งเสริมจากแนวคิดเดิมเพื่อให้คนพิการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตในอาคารและ

⁴⁸ นะโรตม อินตะปัน, “โอกาสของคนพิการในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในจังหวัดเชียงใหม่,” 64.

⁴⁹ พระราชกร อธิคมวิทยา, “สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการทางสายตา: กรณีศึกษา : อาคารผู้โดยสาร ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ,” 93.

⁵⁰ Ronald L. Mace on NC State University, College of Design, อ้างถึงใน ไตรรัตน์ จารุทัศน์, *คู่มือการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design)*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: เทพเพ็ญ วานิชย์ 2558), 2.

สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ก็เพื่อให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตทำกิจกรรมได้โดยสะดวกและปลอดภัย ซึ่งประกอบด้วยหลัก 7 ประการ⁵¹ คือ

(1) ทุกคนใช้ได้อย่างเท่าเทียมกัน (Equitable Use) การออกแบบที่เป็นประโยชน์และตรงความต้องการของคนทุกกลุ่ม

(2) มีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนการใช้ได้ (Flexible Use) การออกแบบที่รองรับความสามารถที่หลากหลายของแต่ละบุคคล

(3) ใช้งานง่าย (Simple and Intuitive Use) ใช้การออกแบบที่ง่ายต่อความเข้าใจ โดยไม่คำนึงถึงประสบการณ์และระดับความรู้ ความสามารถ

(4) การสื่อความหมายที่เข้าใจง่าย (Perceptible Information) การสื่อสารข้อมูลที่เป็นในการออกแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมหรือความสามารถทางประสาทสัมผัสของผู้ใช้

(5) การออกแบบที่เผื่อการใช้งานที่ผิดพลาดได้ (Tolerance for Error) การออกแบบที่สามารถลดอันตรายจากอุบัติเหตุและผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์หรือการกระทำที่ไม่ได้ตั้งใจ

(6) ใช้แรงน้อย (Low Physical Effort) การออกแบบที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะดวกสบายและไม่เกิดการเมื่อยล้า

(7) มีขนาดและพื้นที่ ที่เหมาะสมกับการเข้าถึงและใช้งานได้ (Size and Space for Approach and Use) ขนาดที่เหมาะสมและมีพื้นที่สำหรับการเข้าถึงและการใช้งาน โดยไม่คำนึงถึงขนาดร่างกาย ท่าทางหรือการเคลื่อนไหวของผู้ใช้

2.3.2 แนวคิดการอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 72 กำหนดให้การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของพลเมือง หากไม่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ก็จะต้องเสียตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น เพื่อประกันการใช้สิทธิของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งรัฐโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงต้องอำนวยความสะดวกให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้โดยสะดวก⁵²

⁵¹ Molly Follette Story, M.S. IDSA Principles of Universal Design, อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, 3-4.

⁵² วัชรวิทย์ ไชยสาร, ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองยุคใหม่ : พร้อมการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541, 137.

สอดคล้องกับสภาพ วัชรพาณิชย์⁵³ การบังคับให้ไปออกเสียงเลือกตั้ง อาจทำให้คนบางพวกเดือดร้อน เพราะต้องไปลงคะแนนเสียง มิฉะนั้นจะได้รับโทษ ตามกฎหมาย ได้แก่ชาวประมง กะลาสีเรือ แพทย์ พยาบาล ทูต หรือเจ้าหน้าที่ทางการทูต กงสุล หรือเจ้าหน้าที่สถานกงสุล ทหารที่อยู่ประจำชายแดน หรือผู้อยู่ระหว่างการเดินทาง หรือไม่อยู่ในเขตที่ตนมีสิทธิเลือกตั้ง เป็นต้นรวมทั้งคนพิการ คนตาบอด คนชรา คนใกล้คลอด ฯลฯ ดังนั้นการกำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่และบุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้ย่อมเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งและการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ⁵⁴ และบุคคลเหล่านี้ทางราชการต้องจัดมาตรการเสริมโดยให้มีการอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเสียง เช่น การลงคะแนนเสียงทางไปรษณีย์การลงคะแนนเสียงนอกเขต การลงคะแนนเสียงโดยตัวแทน การลงคะแนนเสียงก่อนวันเลือกตั้ง ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายในข้อบังคับของกฎหมาย นอกจากนี้หน่วยงานราชการได้จัดหน่วยเลือกตั้งพิเศษขึ้นในโรงพยาบาล บ้านพักต่าง ๆ หรือหน่วยเลือกตั้งสำหรับทหารขณะปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น⁵⁵ สอดคล้องกับ การอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ประเทศสหราชอาณาจักร ซึ่งออกพระราชบัญญัติการวินิจฉัยคนพิการ (1995) กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ คือ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ดำเนินการในอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่จะทำการใด ๆ เพื่อให้สามารถเข้าอำนวยความสะดวกคนพิการได้อย่างเหมาะสม ได้แก่

(1) การลงคะแนนเลือกตั้งทางไปรษณีย์ โดยบัตรเลือกตั้งจะส่งถึงคนพิการประมาณ 10 วัน ก่อนวันเลือกตั้ง ผู้พิการสามารถทำเครื่องหมายและส่งบัตรเลือกตั้งไปที่สำนักงานในพื้นที่นั้นๆ ก่อน 22 นาฬิกา ของวันเลือกตั้ง

(2) การลงคะแนนเลือกตั้งโดยตัวแทน ซึ่งตัวแทนจะต้องไปที่หน่วยเลือกตั้งของคนพิการในวันเลือกตั้งและลงคะแนนในนามของผู้พิการ ตัวแทนจะต้องยินยอมและตัวแทนต้องไม่เป็นตัวแทนให้คนพิการเกินกว่า 2 คน เว้นแต่ตัวแทนจะเป็นญาติกับคนพิการเหล่านั้น โดยมีหนังสือแจ้งให้ไปลงคะแนนจะถูกส่งไปที่ตัวแทนเพื่อให้ทราบถึงหน่วยเลือกตั้งของคนพิการทั้งหมด

⁵³ สภาพร วัชรพาณิชย์, *การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกับแนวคิดว่าด้วยสิทธิและหน้าที่* (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2553), 127.

⁵⁴ สมคิด เลิศไพฑูรย์, *กฎหมายเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญปัจจุบัน* (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2542), 36.

⁵⁵ สภาพร วัชรพาณิชย์, *การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกับแนวคิดว่าด้วยสิทธิและหน้าที่*, 128.

(3) หนังสือมอบอำนาจและการลงคะแนนเลือกตั้ง หนังสือมอบอำนาจเป็นกระบวนการที่ให้ผู้ใดคนหนึ่งหรือมากกว่า (ตามกฎหมาย) มีสิทธิตามกฎหมายจัดการงานแทนผู้มอบอำนาจ เพราะเขาไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเอง⁵⁶

สอดคล้องกับเอกภาพ กรัยเสถียรไพศาล ระบุว่า มาตรการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ในประเทศไทยมีมาตรการอำนวยความสะดวกหลายประการ ค่อนข้างจะสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง เช่น การลงคะแนนเสียงล่วงหน้า การลงคะแนนเสียงนอกเขต และการลงคะแนนเสียงนอกราชอาณาจักร เป็นต้น แต่เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศแล้ว ยังขาดมาตรการอำนวยความสะดวกอีกบางประการ จึงเห็นควรปรับปรุงเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อประสิทธิภาพของระบบการบังคับให้ไปเลือกตั้งและเพื่อความเป็นธรรมกับประชาชนที่ถูกบังคับให้ไปทำหน้าที่เลือกตั้งซึ่งควรปรับปรุงเสริมเพิ่มเติมมาตรการอำนวยความสะดวกจากเดิมที่มีอยู่แล้ว ได้แก่ การอำนวยความสะดวกวิธีการลงคะแนนเสียงโดยกำหนดให้สามารถลงคะแนนเสียงในหน่วยเลือกตั้งพิเศษ หรือหน่วยเลือกตั้งเคลื่อนที่ได้ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางจำพวกซึ่งมีจำนวนมาก เช่น หน่วยเลือกตั้งพิเศษในโรงพยาบาล สำหรับนางพยาบาล คนเจ็บในโรงพยาบาล คนพิการ หรือหน่วยเลือกตั้งพิเศษในบ้านพักต่าง ๆ หรือหน่วยเลือกตั้งพิเศษสำหรับทหารขณะปฏิบัติหน้าที่ หรือหน่วยเลือกตั้งพิเศษในเรือนจำ หรือในพื้นที่ห่างไกล⁵⁷

สอดคล้องกับ ธีระยุทธ์ แสงบุตร บทคัดย่อ ได้ระบุแนวทางแก้ไขในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสำหรับคนพิการ ดังนี้

(1) คนพิการทางการมองเห็น : จัดให้มีอุปกรณ์เสริมที่เป็นอักษรเบรลล์ทุกหน่วยเลือกตั้งเพื่อใช้ประกอบบัตรทาบ และจัดเจ้าหน้าที่ช่วยดูแลหรือคนช่วยนำทางและช่วยในการหย่อนบัตรเลือกตั้งลงกล่อง มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้คนพิการทางการมองเห็นได้รับทราบและเข้าใจถึงระบอบประชาธิปไตยให้มากขึ้น จัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการทางการมองเห็น โดยอนุญาตจัดให้มีพาหนะบริการรับ-ส่งไปยังหน่วยเลือกตั้งเป็นกรณีพิเศษโดยไม่ถือว่าผิดกฎหมาย หรือจัดตั้งหน่วยเลือกตั้งที่เป็นศูนย์กลางเฉพาะสำหรับคนพิการทางการมองเห็น

⁵⁶ Indirect government services “Voting in elections for people with disabilities,” <https://www.nidirect.gov.uk/articles/voting-elections-people-disabilities#toc-0> (สืบค้นวันที่ 7 ธันวาคม 2559).

⁵⁷ เอกภาพ กรัยเสถียรไพศาล, “ปัญหาสภาพบังคับของข้อกำหนดการเสียสิทธิในกรณีไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง,” 221-222.

(2) คนพิการทางการได้ยินและสื่อความหมาย : จัดทำสื่อพร้อมวิทยากรล่ามภาษามือไปบรรยายให้คนพิการทางการได้ยินและสื่อความหมายฟัง เพื่อให้เข้าใจกระบวนการเลือกตั้งอย่างละเอียด ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สมัครรับเลือกตั้งช่วยประชาสัมพันธ์ให้เข้าใจในการใช้สิทธิเลือกตั้งแนะนำให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยมีล่ามแปลภาษามืออธิบายประกอบหรือจัดทำเอกสารหนังสือภาพประกอบเพื่อแนะนำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเลือกตั้ง

(3) คนพิการทางการและการเคลื่อนไหว : จัดให้มีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกคนพิการที่กักบาทเองไม่ได้ หรือจัดอุปกรณ์เสริมเพื่อช่วยกักบาทบัตรเลือกตั้งได้สะดวกยิ่งขึ้น ให้เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือในการหย่อนบัตรลงกล่องหรือจัดตำแหน่งการวางกล่องใส่บัตรเลือกตั้งในลักษณะแนวราบกับพื้นเพื่อความสะดวกในการหย่อนบัตรลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากยิ่งขึ้น จัดทางเข้าคูหาให้เรียบและไม่มีสิ่งกีดขวาง จัดทำทางลาดสำหรับเก้าอี้เข็น จัดความกว้างคูหาให้เก้าอี้เข็นเข้าไป โดยที่ความกว้างอย่างน้อย 1 เมตร จัดวางโต๊ะวางบัตรให้มีขนาดกว้างไม่น้อยกว่า 80 เซนติเมตร ไม่มีสิ่งกีดขวางใต้โต๊ะ และควรจัดเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือคนพิการตามความต้องการ จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ โดยอนุญาตจัดให้มีพาหนะบริการรับ-ส่ง ไปยังหน่วยเลือกตั้งเป็นกรณีพิเศษ โดยไม่ถือว่าผิดกฎหมาย หรือจัดตั้งหน่วยเลือกตั้งที่เป็นศูนย์กลางเฉพาะสำหรับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว⁵⁸

สำหรับประเทศไทย ในการออกเสียงประชามติวันที่ 7 สิงหาคม 2559 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกประกาศ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ ณ ที่ออกเสียง สำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ พ.ศ. 2559⁵⁹ เพื่ออำนวยความสะดวกการใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยออกเสียง สำหรับคนพิการ ทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ เป็นครั้งแรก ซึ่งนายสมชัย ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในการออกเสียงประชามติรัฐธรรมนูญ ที่ผ่านมา คณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้จัดสถานที่อำนวยความสะดวกให้กับคนกลุ่มดังกล่าว เป็นครั้งแรก ผลตอบรับเป็นที่น่าพึงพอใจ มีข้อท้วงติงบ้างในเรื่อง

⁵⁸ ธีรยุทธ์ แสงบุตร, “การมีส่วนร่วมของผู้พิการกับกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช พ.ศ. 2540,” บทคัดย่อ.

⁵⁹ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, “หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ ณ ที่ออกเสียง สำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ พ.ศ. 2559,” สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, <http://www.ect.go.th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2559) .

จุดบริการที่น้อยเกินไป ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งต่อไป จะมีเพิ่มหน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ทูพลภาพ หรือผู้สูงอายุจาก 2 จุดเป็น 10 จุด⁶⁰

คณะกรรมการการเลือกตั้งชุดปัจจุบันได้เห็นถึงความสำคัญของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ที่เป็นคนพิการทูพลภาพ หรือผู้สูงอายุ โดยนายสมชัย ศรีสุทธิยากร กรรมการการเลือกตั้ง ด้านกิจการบริหารกลาง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจะเตรียมการสัมมนา เพื่อกำหนดแนวทางการจัดสถานที่เลือกตั้งสำหรับคนพิการหรือทูพลภาพหรือผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการการเลือกตั้ง กับเครือข่ายเอเชียเพื่อการเลือกตั้ง (อัลเฟรล) โดยการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานจัดการเลือกตั้งรวมทั้ง ผู้แทนคนพิการ ทูพลภาพ หรือผู้สูงอายุ มาหารือระดมความคิดเห็น ในการที่จะออกแบบการจัดเลือกตั้งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อนำข้อสรุปดังกล่าวมาออกแบบการเลือกตั้งสำหรับ คนพิการ หรือทูพลภาพ หรือผู้สูงอายุที่เหมาะสม ทั้งนี้การออกแบบจัดการเลือกตั้งดังกล่าว สามารถศึกษาจากรูปแบบต่างประเทศ ที่มีการดำเนินการแล้ว แต่ของไทยยังไม่เคยทำหรือบางกรณียังเห็นว่าไม่มีความจำเป็น เช่น การให้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัคร หรือพรรคการเมือง โดยจะมีข้อมูลเป็นอักษรเบรลล์ สำหรับคนตาบอด หรือมีการสำรวจจำนวนคนพิการในทุกหน่วยเลือกตั้ง และมีการออกแบบการเลือกตั้งให้สอดคล้องกับ คนพิการในแต่ละประเภท หรือหน่วยเลือกตั้งในต่างประเทศ สำหรับผู้พิการ ที่มีการกำหนดทั้งขนาด หน่วยเลือกตั้ง แม้กระทั่งทางเข้า-ออก ที่ระบุขนาดชัดเจน ว่าต้องกว้างไม่น้อยกว่า 90 เซนติเมตร เพื่อสะดวกต่อผู้พิการที่ต้องใช้รถเข็น หรือ ทางเข้าต้องไม่เป็นพื้นทราย พื้นหญ้าหนา หรือทางต่างระดับ เพื่อสะดวกต่อการเข้า-ออก เป็นต้น⁶¹

สรุป มาตรการอำนวยความสะดวก เป็นสิ่งจำเป็นที่รัฐต้องจัดมาตรการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนให้ได้รับบริการอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ในประเทศไทย มีมาตรการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหลายประการ เช่น การลงคะแนนเลือกตั้ง ล่วงหน้า การลงคะแนนเลือกตั้งนอกเขต และการลงคะแนนเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร เป็นต้น แต่เมื่อพิจารณาถึงหลักการการเลือกตั้ง สิทธิพลเมือง แล้ว มาตรการอำนวยความสะดวกดังกล่าวยังมีอุปสรรคในการเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางกลุ่ม เช่น คนพิการ ผู้สูงอายุ ดังนั้น รัฐโดย สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตระหนักและให้ความสำคัญในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องครอบคลุมทุกกลุ่ม เพื่อเป็นไปตามหลักการเลือกตั้ง คือ หลักการให้สิทธิ

⁶⁰ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย, “กต.ระดมความเห็นจัดเลือกตั้งสำหรับผู้พิการ-สูงอายุ,” สำนักข่าวไทย, <http://www.tnamcot.com/view/58ad9fbc3291acc7e76b797f> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2560) .

⁶¹ เรื่องเดียวกัน.

การเลือกตั้งเป็นการทั่วไป (universal suffrage) คือ ประชาชนสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่มี การกีดกันหรือจำกัดสิทธิบุคคลหนึ่งบุคคลใดด้วยเงื่อนไขในเรื่องเพศ ผิวดำ หรือสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม และหลักความเสมอภาค (equal suffrage) คือ การไปสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้ง มีความสำคัญและได้รับการยอมรับโดยเท่าเทียมกัน

บทที่ 3

ประเด็นปัญหา ทางเลือกและข้อเสนอทางนโยบาย

ปัญหาของคณพิการในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง ที่ทุกภาคส่วนของสังคม ต้องให้ความสำคัญกับสิทธิพลเมืองของคณพิการ เพราะว่าคณพิการก็เป็นเจ้าของประเทศซึ่งมีความต้องการ ใช้สิทธิ เสรีภาพของตนเอง ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การมีส่วนร่วม ในกิจกรรมทางการเมืองอย่างเท่าเทียมเหมือนคนปกติทั่วไป อีกทั้งมีกฎหมายหลายฉบับที่ส่งเสริมให้คณพิการได้รับสิทธิความเป็นพลเมืองอย่างเต็มภาคภูมิ ในการร่วมแสดงบทบาททางการเมือง และเปิดโอกาสให้คณพิการเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้หลากหลาย เช่น การเปิดโอกาสให้คณพิการสามารถสมัครรับเลือกตั้ง การอำนวยความสะดวกคณพิการในการเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นองค์กรอิสระมีอำนาจหน้าที่ควบคุมและดำเนินการ จัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหาร ท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2554 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 ได้บัญญัติให้การเลือกตั้ง เป็นหน้าที่ ดังนั้น ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนรวมถึงคณพิการต้องมีหน้าที่ไปเลือกตั้ง ถ้าไม่ไปเลือกตั้งจะเสียสิทธิเลือกตั้ง แต่เนื่องจากสภาพร่างกายของคณพิการไม่เอื้ออำนวยให้สามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้งเหมือนคนปกติทั่วไป ดังนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงจำเป็นต้องมีมาตรการอำนวยความสะดวกให้กับคณพิการด้วย เพื่อให้คณพิการสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยตนเอง ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองเพื่อสนองเจตนารมณ์ของคณพิการที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจเลือกผู้แทนที่มีอุดมการณ์เหมือนของตน เข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ ปกป้องผลประโยชน์ให้กับคณพิการ อีกทั้งคณพิการสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ปกติสุขเหมือนกับคนทั่วไปในสังคม

จากปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไข การลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคณพิการ ดังนี้

3.1 ปัญหาและอุปสรรค

การศึกษาเพื่อหาข้อเสนอทางนโยบายในการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ

เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการในหน่วยเลือกตั้ง ให้สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้สะดวก ทั้งนี้การใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการต้องเป็นไปโดยอิสระปราศจากการครอบงำและเป็นไปโดยลับ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาคนพิการมีปัญหาอุปสรรคในการใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง เพราะไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถเดินทางออกจากบ้านไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง การเข้าคูหาเลือกตั้ง การกากบาทบัตรเลือกตั้ง การหย่อนบัตรเลือกตั้ง การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่เพียงพอ รวมทั้งเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในหน่วยเลือกตั้งบางคนไม่รู้วิธีปฏิบัติต่อคนพิการประเภทต่างๆ ไม่เห็นความสำคัญในการปรับสภาพแวดล้อมบริเวณหน่วยเลือกตั้งและในหน่วยเลือกตั้งให้เหมาะสม คนพิการ โดยเห็นว่าการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สิ้นเปลืองงบประมาณ เพราะคนพิการมาใช้บริการน้อยไม่คุ้มค่า

จากปัญหาดังกล่าว ทำให้คนพิการเสียสิทธิทางการเมือง ทั้งที่มีกฎหมายหลายฉบับที่ส่งเสริมให้คนพิการได้รับรองสิทธิความเป็นพลเมืองอย่างเต็มภาคภูมิ ในการร่วมแสดงบทบาททางการเมือง รวมทั้งเปิดโอกาสให้คนพิการเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้หลากหลาย เช่น การสมัครรับเลือกตั้ง การอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ เป็นต้น แต่ความเป็นจริง หน่วยงานราชการ ภาคเอกชน ภาคสังคม ยังไม่ได้ให้ความสำคัญสิทธิพลเมืองของคนพิการเท่าที่ควร การแสดงออกทางการเมืองของคนพิการไม่ค่อยได้รับการยอมรับเพราะถูกมองว่าเป็นผู้ที่อ่อนแอ นำสงสาร ต้องรอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีจิตเมตตา เป็นสาเหตุให้ความคิดเห็นทางการเมืองไม่ค่อยได้รับการยอมรับและไม่มีน้ำหนัก ดังนั้น ทุกภาคส่วนของสังคม ต้องมีความตระหนักและให้ความสำคัญกับสิทธิพลเมืองของคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถมีสิทธิแสดงออกทางการเมืองได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกับคนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการอำนวยความสะดวกในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งรวมถึงคนพิการด้วย อย่างเท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกหลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ ณ ที่ออกเสียง

สำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ พ.ศ. 2559¹ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ในการออกเสียงประชามติ วันที่ 7 สิงหาคม 2559 แล้วก็ตาม แต่ยังคงพบว่ายังมีปัญหาอุปสรรค การใช้สิทธิออกเสียงของคนพิการ ณ หน่วยออกเสียง ถ้าสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญและได้รับความสะดวกที่สมเหตุสมผลก็จะทำให้คนพิการสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง โดยไม่เสียสิทธิเลือกตั้ง และเพื่อสนองเจตนารมณ์ของคนพิการที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจเลือกผู้แทนที่มีอุดมการณ์เหมือนของตนเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ ปกป้องผลประโยชน์ให้กับคนพิการ อีกทั้งคนพิการสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไปในสังคม

ดังนั้น จากความสำคัญปัญหาของคนพิการในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งดังกล่าว สามารถจำแนกปัญหาได้ ดังนี้

(1) ปัญหาขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในหน่วยเลือกตั้งเพื่อให้คนพิการสามารถลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง ได้แก่ ขนาดและระดับความสูงของคูหาเลือกตั้งไม่เหมาะสมกับคนพิการทางการเคลื่อนไหวเพื่อเข้าไปใช้สิทธิในคูหาเลือกตั้ง ระดับความสูงของหีบบัตรเลือกตั้งไม่เหมาะสมกับคนพิการทางการเคลื่อนไหวในการหย่อนหีบบัตรเลือกตั้ง ไม่มีอุปกรณ์สำหรับกากบาทบัตรเลือกตั้งกรณีคนพิการทางการเคลื่อนไหวเข้าคูหาเลือกตั้งสูงหรือต่ำไป ไม่มีรถส่งคนพิการไปยังหน่วยเลือกตั้ง สภาพแวดล้อมหน่วยเลือกตั้งไม่เหมาะสมกับคนพิการ เช่น หน่วยเลือกตั้งอยู่สูงชันบันไดลำบากไม่มีห้องน้ำสำหรับคนพิการไม่มีทางลาด เป็นต้น ในหน่วยเลือกตั้งสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ไม่มีล่ามแปลภาษามือหรือสื่อวีดิทัศน์ เพื่อให้คนพิการทางการได้ยินและสื่อภาษา เข้าใจและซักถามข้อสงสัยต่างๆ เกี่ยวกับวิธีการใช้สิทธิเลือกตั้ง

(2) ปัญหาการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เช่น ไม่ทราบข้อมูลผู้สมัคร ไม่ทราบขั้นตอนในการลงคะแนนเลือกตั้ง ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น เนื่องจาก การประชาสัมพันธ์ข้อมูลผู้สมัคร ขั้นตอนการลงคะแนนเลือกตั้ง หรือข้อมูลอื่นไม่มีล่ามภาษามือ ไม่มีอักษรเบรลล์ ให้กับคนพิการ หรือถ้าการประชาสัมพันธ์ข้อมูลผู้สมัคร ขั้นตอนการลงคะแนนเลือกตั้ง หรือข้อมูลอื่น มีล่ามภาษามือ อักษรเบรลล์ แต่มีรายละเอียดไม่เพียงพอให้คนพิการสามารถรับรู้และเข้าใจ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียง

¹ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, “หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ ณ ที่ออกเสียง สำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ พ.ศ. 2559,” <http://www.ect.go.th> (สืบค้นวันที่ 18 กรกฎาคม 2559).

3.2 ทางเลือกและข้อเสนอทางนโยบาย

สำหรับทางเลือกในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการการลงคะแนนเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ให้สามารถเข้าไปลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งได้ด้วยตนเอง การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในหน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวก สถานที่เลือกตั้ง ข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งและขั้นตอนการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ดำเนินการเลือกตั้ง เป็นต้น ที่สมเหตุสมผลเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับคนพิการในการใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง ได้เหมือนกับคนปกติทั่วไป ทั้งนี้คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถดำเนินการเลือกตั้งอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า โดยศึกษาจากกฎหมาย เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีข้อเสนอแนะนโยบายดังนี้

3.2.1 ทางเลือกที่ (1) ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ทุกหน่วยเลือกตั้ง (หน่วยปกติเดิมที่มีอยู่)

จากแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิการเข้าบริการสาธารณะ เพื่อให้คนพิการสามารถช่วยเหลือตนเองและอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข เหมือนคนปกติทั่วไป โดยการทำให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้ด้วยตนเอง ในหน่วยเลือกตั้งปกติ และแนวคิดการอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง จำเป็นต้องจัดมาตรการเสริมให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เนื่องจากกฎหมายบังคับให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ เป็นการบังคับให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปออกเสียงเลือกตั้ง อาจทำให้คนบางกลุ่มเดือดร้อน เช่น คนพิการ คนสูงอายุ เพราะคนกลุ่มนี้มีอุปสรรคในการต้องเดินทางไปลงคะแนนเสียง ณ หน่วยเลือกตั้ง รวมทั้งหน่วยเลือกตั้งปกติไม่ได้ออกแบบให้สามารถอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ หรือคนสูงอายุสามารถมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้เหมือนกัน คนปกติทั่วไป จึงเสนอให้ใช้หน่วยเลือกตั้งปกติ (หน่วยเดิมที่มีอยู่) ปรับให้เป็นการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) โดยปรับสภาพแวดล้อมกายภาพ เช่น พื้นทางเดินเรียบ ไม่มีกรวด หิน ทราวยหญ้า มีทางลาด กรณี หน่วยเลือกตั้งมีพื้นที่ต่างระดับ เป็นต้น เพิ่มอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเสียง และเพิ่มการบริการในหน่วยเลือกตั้ง ให้ตอบสนองกับความต้องการของคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งได้โดยสะดวกและปลอดภัย รวมทั้งคนกลุ่มต่างๆ สามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่และเท่าเทียมกันโดยไม่ต้องมีการออกแบบตัดแปลงพิเศษหรือเฉพาะเจาะจงเพื่อบุคคลกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะ

โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

(1) กำหนดหลักเกณฑ์การเพิ่มอุปกรณ์เสริมให้คนพิการสามารถลงคะแนนเลือกตั้งได้ด้วยตนเอง ทุกหน่วยเลือกตั้ง ให้มีการลงคะแนนเลือกตั้งโดยใช้บัตรเลือกตั้งและต้องจัดให้มีการสื่อสารที่แสดงขั้นตอนและวิธีการ ลงคะแนนเสียง พร้อมอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ

(2) ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในการลงทะเบียนขอใช้สิทธิเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการฯ กระบวนการการเลือกตั้ง วิธีการเลือกตั้ง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ข้อมูลผู้สมัคร ที่มีรูปแบบสื่อที่หลากหลาย สำหรับคนพิการ อย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะช่วงที่มีการเลือกตั้ง ดังนี้

(3) จัดวัสดุอุปกรณ์เสริมที่ใช้ในหน่วยเลือกตั้งให้เหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภท

(4) ปรับสภาพแวดล้อม ทางกายภาพ อาคารสถานที่ ให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป โดยการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรม ต่อคนทุกกลุ่มสำหรับคนพิการขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่กีดกันขัดขวางคนพิการมิให้เข้าถึงหน่วยเลือกตั้ง และคนพิการสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้สะดวกยิ่งขึ้น

(5) จัดให้มีผู้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเสียงในหน่วยเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้มีสิทธิออกเสียงได้ลงคะแนนเลือกตั้งด้วยตนเอง และสามารถช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ ถ้าลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการ ไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรออกเสียงได้ให้ผู้ช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง เป็นผู้กระทำการแทนโดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการ โดยให้ถือเป็นการลงคะแนนเลือกตั้งโดยตรงและลับ

(6) ฝึกอบรมกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งให้รู้วิธีปฏิบัติต่อคนพิการประเภทต่างๆ ในการอำนวยความสะดวกคนพิการไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง เพื่อให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเข้าใจและไม่อึดอัดใจที่จะให้บริการคนพิการ

3.2.2 ทางเลือกที่ (2) ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ จังหวัดละ 1 แห่ง

จากแนวความคิดการอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง จำเป็นต้องจัดมาตรการเสริมให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เนื่องจากกฎหมายบังคับให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ เป็นการบังคับให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปออกเสียงเลือกตั้ง อาจทำให้คนบางกลุ่มเดือดร้อน เช่น คนพิการ คนสูงอายุ เพราะคนกลุ่มนี้มีอุปสรรคในการต้องเดินทางไปลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง การเข้าค้นหาเลือกตั้ง และการกากบาทในบัตรเลือกตั้ง รวมทั้งหน่วยเลือกตั้งปกติไม่ได้ออกแบบให้สามารถอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ หรือคนสูงอายุสามารถมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้เหมือนกันคนปกติทั่วไป ในขณะเดียวกัน

คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีแนวความคิดการบริหารสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัด ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ เป็นต้น ดังนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องเตรียมความพร้อมปัจจัยการบริหารของ คือบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การบริหารงาน จัดระบบงานและวิธีทำงานให้การปฏิบัติงานตามภารกิจหน้าที่บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นไม่กระทบต่อการจัดการเลือกตั้งทั้งประเทศ จึงเสนอให้กำหนดหน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ณ หน่วยเลือกตั้ง โดยใช้เกณฑ์พื้นที่จังหวัด ให้มีการจัดตั้งหน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการจังหวัดละ 1 แห่ง

โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

(1) กำหนดหลักเกณฑ์อำนวยความสะดวกการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ โดยใช้เกณฑ์พื้นที่จังหวัด ให้มีหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ จังหวัดละ 1 แห่ง และมีการลงคะแนนเลือกตั้งโดยการใช้บัตรเลือกตั้งและมีการสื่อสารที่แสดงขั้นตอนและวิธีการลงคะแนนเลือกตั้งพร้อมอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ โดยกำหนดให้คนพิการ ลงทะเบียนขอใช้สิทธิลงคะแนนเสียง ณ ที่เลือกตั้งสำหรับคนพิการไม่น้อยกว่า ห้าสิบคน จึงสามารถจัดให้มีหน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ

(2) ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในการลงทะเบียนขอใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ กระบวนการการเลือกตั้ง วิธีการเลือกตั้ง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ข้อมูลผู้สมัคร ที่มีรูปแบบสื่อที่หลากหลาย สำหรับคนพิการ อย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะ ช่วงที่มีการเลือกตั้ง ดังนี้

(3) จัดวัสดุอุปกรณ์เสริมที่ใช้ในหน่วยเลือกตั้งให้เหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภท

(4) ปรับสภาพแวดล้อม ทางกายภาพ อาคารสถานที่ ในหน่วยเลือกตั้ง ให้เหมาะสมกับคนพิการสามารถลงคะแนนเลือกตั้งได้สะดวกยิ่งขึ้น

(5) กำหนดหลักเกณฑ์ให้หน่วยงานรัฐจัดให้มีพาหนะบริการรับ-ส่ง คนพิการไปใช้สิทธิเลือกตั้งยังหน่วยเลือกตั้งเป็นกรณีพิเศษ

(6) จัดให้มีผู้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ เพื่อให้ผู้มีสิทธิออกเสียงได้ลงคะแนนเลือกตั้งด้วยตนเอง และสามารถช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษถ้าลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการ ไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรออกเสียงได้ให้ผู้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง เป็นผู้กระทำการแทนโดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการ โดยให้ถือเป็นการลงคะแนนเลือกตั้งโดยตรงและลับ

(7) ฝึกอบรมกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งให้รู้วิธีปฏิบัติต่อคนพิการประเภทต่างๆ ในการอำนวยความสะดวกคนพิการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงในหน่วยเลือกตั้ง เพื่อให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเข้าใจและไม่อึดอัดใจที่จะให้บริการคนพิการ

3.2.3 ทางเลือกที่ (3) ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นละ 1 แห่ง

จากแนวคิดการอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง จำเป็นต้องจัดมาตรการเสริมให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เนื่องจากกฎหมายบังคับให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ เป็นการบังคับให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปออกเสียงเลือกตั้ง อาจทำให้คนบางกลุ่มเดือดร้อน เช่น คนพิการ คนสูงอายุ เป็นต้น เพราะคนกลุ่มนี้มีอุปสรรคในการต้องเดินทางไปลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง การเข้าค้นหาเลือกตั้ง และการกากบาทในบัตรเลือกตั้ง รวมทั้งหน่วยเลือกตั้งปกติไม่ได้ออกแบบให้สามารถอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ หรือคนสูงอายุสามารถมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้เหมือนกับคนปกติทั่วไป และแนวคิดการบริหารสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัด ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ เป็นต้น ในขณะเดียวกันจะอย่างไรให้คนพิการมีอุปสรรคน้อยลงในการเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้งและสามารถใช้สิทธิในหน่วยเลือกตั้งได้ด้วยตนเองและมีความสะดวกมากขึ้น ดังนั้นเพื่อให้คนพิการมีความสะดวกมากขึ้นในการเดินทางมาใช้สิทธิ และสามารถใช้สิทธิในหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ภายใต้การบริหารจัดการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่า จึงเสนอให้กำหนดหน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ณ หน่วยเลือกตั้ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นละ 1 แห่ง

โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

(1) กำหนดหลักเกณฑ์อำนวยความสะดวกการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ โดยใช้เกณฑ์พื้นที่และสัดส่วนคนพิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงให้มีหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ละ 1 แห่ง ซึ่งใช้เกณฑ์การคำนวณจากสัดส่วนร้อยละคนพิการของประชากรทั่วประเทศ ซึ่งปรากฏในรายงานสถานการณ์คนพิการในประเทศไทยของกรมส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนพิการ ถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนคนพิการตามเกณฑ์ดังกล่าว ให้จัดตั้งหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ 1 แห่ง ถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดไม่ถึงตามเกณฑ์ดังกล่าว ให้รวมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียงเมื่อได้ตามเกณฑ์ ให้จัดตั้งหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ 1 แห่ง หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนราษฎรอาศัยอยู่หนาแน่นให้จัดตั้งหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ จำนวน 1 แห่ง ทั้งนี้คนพิการประสงค์ใช้สิทธิเลือกตั้งต้องแจ้งความประสงค์ขอใช้สิทธิลงคะแนนเสียง ณ ที่เลือกตั้งสำหรับคนพิการ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตนเองมีชื่อปรากฏในหลักฐานการทะเบียนราษฎร

(2) มีการลงคะแนนเลือกตั้งโดยการใช้อัตราเลือกตั้งและต้องจัดให้มีการสื่อสารที่แสดงขั้นตอนและวิธีการ ลงคะแนนเลือกตั้งพร้อมอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ การกำหนดหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ

(3) ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในการลงทะเบียนขอใช้สิทธิเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ กระบวนการการเลือกตั้ง วิธีการเลือกตั้ง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ข้อมูลผู้สมัคร ที่มีรูปแบบสื่อที่หลากหลาย สำหรับคนพิการ อย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะช่วงที่มีการเลือกตั้ง ดังนี้

(4) ให้กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีหน่วยงานในสังกัดตั้งอยู่ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่เป็นจำนวนมากและเป็นหน่วยงานที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกและสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนพิการอยู่แล้ว จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์เสริมที่ใช้ในหน่วยเลือกตั้งให้เหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภทและสถานที่ที่ใช้เป็นหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ ซึ่งจะทำให้การอำนวยความสะดวกคนพิการในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่ามากขึ้น

(5) จัดให้มีผู้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ เพื่อให้ผู้มีสิทธิออกเสียงได้ลงคะแนนเลือกตั้งด้วยตนเอง และสามารถช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษถ้าลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการ ไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรออกเสียงได้ให้ผู้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง เป็นผู้กระทำการแทนโดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการ โดยให้ถือเป็นการลงคะแนนเลือกตั้งโดยตรงและลับ

(6) ฝึกอบรมกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งให้รู้วิธีปฏิบัติต่อคนพิการประเภทต่างๆ ในการอำนวยความสะดวกคนพิการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงในหน่วยเลือกตั้ง เพื่อให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเข้าใจและไม่อึดอัดใจที่จะให้บริการคนพิการ

บทที่ 4

วิเคราะห์ข้อเสนอทางนโยบายในแนวทางการพัฒนาหลักเกณฑ์ และวิธีการการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ

จากการศึกษาเรื่องข้อเสนอทางนโยบายในแนวทางการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ผู้ศึกษามุ่งเน้นการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในหน่วยเลือกตั้ง เช่น อุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การให้บริการความช่วยเหลือคนพิการ เป็นต้น เพื่อให้คนพิการสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งได้สะดวกยิ่งขึ้น โดยใช้รูปแบบการศึกษาจากกฎหมาย เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับข้อเสนอทางนโยบายในแนวทางการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งที่เหมาะสมสำหรับคนพิการและข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในหน่วยเลือกตั้ง จากประชากรที่เป็นคนพิการที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ผู้บริหารและพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการลงคะแนนเลือกตั้งของคนพิการ ณ หน่วยเลือกตั้ง และการบริหารจัดการในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในหน่วยเลือกตั้งที่เหมาะสมกับคนพิการทุกกลุ่ม โดยคำนึงถึงการบริการจัดการที่มีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

4.1 ทางเลือกที่ (1) ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ทุกหน่วยเลือกตั้ง (หน่วยเดิมที่มีอยู่)

การเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ทุกหน่วยเลือกตั้ง (หน่วยเดิมที่มีอยู่) ซึ่งเป็นการนำแนวคิด Universal Design การออกแบบเพื่อทุกคน และหลักการการเลือกตั้งที่คำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางมาใช้สิทธิเลือกตั้งของราษฎร โดยปรับที่เลือกตั้งให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนทุกกลุ่มสามารถใช้ร่วมกันได้ ทุกหน่วยเลือกตั้งจำนวน 90,854 หน่วย¹ ได้แก่ การปรับสภาพแวดล้อมกายภาพ เช่น พื้นทางเดินเรียบ ไม่มีกรวด หิน

¹ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, “สถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันที่ 3 กรกฎาคม 2554,” http://www.ect.go.th/th/wp-content/uploads/2013/10/mp_54.pdf (สืบค้นวันที่ 10 มีนาคม 2560).

ทราย หล้า และมีทางลาด กรณีหน่วยเลือกตั้งมีพื้นที่ต่างระดับ เป็นต้น เพิ่มอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง และเพิ่มการบริการในหน่วยเลือกตั้ง ให้ตอบสนองกับความต้องการของคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งได้โดยสะดวกและปลอดภัย รวมทั้งคนกลุ่มต่าง ๆ สามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่และเท่าเทียมกันโดยไม่ต้องมีการออกแบบตัดแปลงพิเศษหรือเฉพาะเจาะจงเพื่อบุคคลกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะ

4.1.1 สรุปประเด็นการวิเคราะห์ ทางเลือกที่ 1 ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ทุกหน่วยเลือกตั้ง (หน่วยปกติเดิมที่มีอยู่)

(1) ด้านบุคลากร ที่ปฏิบัติงานในวันเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง จำนวน 90,854 หน่วย ประกอบด้วยกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง จำนวนไม่น้อยกว่า 9 คน รวมทั้งสิ้นประมาณ 817,686 คน และแต่ละหน่วยเลือกตั้งปกติ 1 หน่วยเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งต้องปฏิบัติหน้าที่อำนวยความสะดวกผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคน ประมาณ 800 คน และยังมีหน้าที่อื่น ๆ อีก ได้แก่ รับและส่งหีบบัตรเลือกตั้ง บัตรเลือกตั้ง แบบพิมพ์และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการเลือกตั้ง ร้องทุกข์ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งแทนคณะกรรมการการเลือกตั้ง ดำเนินการกรณีเพิ่ม - ถอนชื่อ ณ ที่เลือกตั้ง สอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดการใช้สิทธิเลือกตั้งกรณีมีเหตุสงสัยหรือมีการทักท้วงการใช้สิทธิ และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มีสิทธิที่เป็นคนพิการหรือผู้สูงอายุ เป็นต้น² ดังนั้น เพื่อให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสามารถปฏิบัติงานเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถอำนวยความสะดวกผู้มีสิทธิเลือกตั้งรวมทั้งคนพิการให้สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้ด้วยตนเองโดยสะดวกและปลอดภัย รวมทั้งเป็นไปอย่างสุจริตและยุติธรรม จึงต้องเพิ่มเนื้อหาการอบรมกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ประมาณ 817,686 คน ให้รู้วิธีปฏิบัติต่อคนพิการประเภทต่าง ๆ ในการอำนวยความสะดวกคนพิการไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง และการสื่อสารให้คนพิการเข้าใจในขั้นตอนการลงคะแนนเลือกตั้ง นอกเหนือจากการอบรมการปฏิบัติงานเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้ง ประกอบกับงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดอบรมกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเพื่อปฏิบัติงานในหน่วยเลือกตั้งได้รับการจัดสรรเพียง 1 วัน³ แต่ต้องเพิ่มหลักสูตรการอบรมการปฏิบัติต่อคนพิการรวมเข้ากับหลักสูตรการปฏิบัติงานเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งด้วย ซึ่งมีระยะเวลาอบรมที่น้อยมาก ซึ่งอาจมีผลทำให้

² คณะกรรมการการเลือกตั้ง, คู่มือปฏิบัติงานเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2554), 1.

³ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยออกเสียงพิเศษสำหรับคนพิการ ทูพพลภาพหรือผู้สูงอายุ วันที่ 7 สิงหาคม 2559 (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2559), 1.

กรรมการประจำหน่วยบางคนขาดความเข้าใจในการปฏิบัติต่อคนพิการและวิธีการสื่อสารกับคนพิการ ที่ถูกต้อง ทำให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งบางคนไม่ได้ให้ความสนใจในการอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการ เช่น การสื่อสารให้ข้อมูลวิธีการลงคะแนนเลือกตั้งโดยใช้ภาษามือ การแนะนำอุปกรณ์อำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับประเภทคนพิการ การช่วยเหลือคนพิการเข้าคูหาลงคะแนนเลือกตั้ง เป็นต้น จึงมีผลทำให้คนพิการทางการมองเห็น คนพิการทางการได้ยินและการสื่อสารไม่ทราบขั้นตอนการลงคะแนนเลือกตั้ง หรือ การไม่ช่วยเหลือคนพิการทางการเคลื่อนไหวที่มีความพิการอย่างรุนแรง หรือคนพิการทางการมองเห็น ให้สามารถเข้าคูหาและกากบาทในบัตรเลือกตั้ง ทำให้คนพิการไม่รู้จักใช้สิทธิเพื่อไปเลือกผู้สมัครคนไหน หรือไม่รู้จะกากบาทในบัตรเลือกตั้งที่หมายเลขไม่สามารถเข้าคูหาลงคะแนน ไม่สามารถกากบาทบัตรเลือกตั้ง ส่งผลให้คนพิการเสียสิทธิทางการเมืองหรือเป็นบัตรเสีย ซึ่งผู้บริหารและพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้สัมภาษณ์ว่า กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งส่วนใหญ่ ไม่มีความเข้าใจในการปฏิบัติกับคนพิการเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งของคนพิการ ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องมีการจัดอบรมให้ความรู้และข้อมูลวิธีการช่วยเหลือคนพิการในหน่วยเลือกตั้งให้กับกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ซึ่งจะต้องเพิ่มเติมความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติกับคนพิการและการสื่อสารกับคนพิการได้พอสมควร เพื่อให้คนพิการสามารถใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งได้โดยสะดวกและปลอดภัย นับว่าเป็นข้อดี แต่เนื่องจากระยะเวลาการจัดอบรมมีน้อย ประกอบกับกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเป็นบุคลากรภายนอกจำนวนกว่า 800,000 คน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่เคยมีความรู้ในการปฏิบัติกับคนพิการ มาเป็นผู้ช่วยเหลือการเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ดำเนินการจัดการเลือกตั้งเป็นครั้ง ๆ ไป ซึ่งอาจทำให้กรรมการประจำหน่วยบางคนขาดความรู้ในการปฏิบัติกับคนพิการ และสอดคล้องกับคนพิการทางการเคลื่อนไหวที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการลงคะแนนเลือกตั้งคือ ไม่สามารถพับบัตรเลือกตั้งได้ จึงเป็นปัญหาในการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการ จึงต้องการให้กรรมการประจำหน่วยช่วยอำนวยความสะดวกการลงคะแนนเลือกตั้ง ในการลงคะแนนเลือกตั้งแต่ละครั้ง กรรมการประจำหน่วยบางหน่วยช่วยเหลือเป็นอย่างดี บางหน่วยเข้มงวดเกินไป ทำให้เสียสิทธิในการลงคะแนนเลือกตั้ง สอดคล้องกับการสัมภาษณ์คนพิการทางการได้ยินและการสื่อสาร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า คนหูหนวกขาดโอกาสในการรับรู้ข่าวสาร การใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งปกติ กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งไม่สามารถสื่อสารภาษามือให้คนพิการทางการได้ยินเข้าใจในขั้นตอนการลงคะแนนได้ สำหรับคนหูหนวกต้องไปดูที่บอร์ดหน้าหน่วยเลือกตั้งว่าขั้นตอนการลงคะแนนเลือกตั้งว่าลงอย่างไร เช่น ยื่นบัตรประชาชนเพื่อตรวจสอบรายชื่อรับบัตรเข้าคูหา แต่เมื่อเข้าคูหาเลือกตั้ง คนตาบอดเข้าคูหาไม่รู้จะกากบาทอย่างไร บัตรเลือกตั้ง 2 บัตร (บัญชีรายชื่อ, แบ่งเขต) มีไว้เพื่ออะไร หรือ การออกเสียงประชามติ มี 2 ประเด็น ให้กากบาท ก็ไม่ทราบแต่ละประเด็นหมายถึงอะไร ไม่มีขั้นตอนอธิบายเหมือนคนตาบอด และไม่มีการอบรมคนหูหนวกก่อนไปใช้สิทธิ

เลือกตั้ง ถึงวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง หรือข้อมูลในการใช้สิทธิ (นโยบายของพรรคการเมือง ข้อมูลผู้สมัคร) การไปใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งปกติ ต้องคิดแล้วคิดอีก กลัวกากบาทผิด ไปใช้สิทธิแล้ว ก็กังวล ลำบากใจ รู้สึกไม่สบายใจ

(2) ด้านงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดกรอบงบประมาณ ค่าใช้จ่าย ในการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2559 ต่อหน่วยออกเสียง ดังนี้

(2.1) หน่วยออกเสียง พิเศษ สำหรับคนพิการ ทูพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ในวงเงิน งบประมาณ 69,582 บาท ต่อ 1 หน่วยออกเสียง⁴

(2.2) หน่วยออกเสียงปกติ ในวงเงินงบประมาณ 14,871 บาท ต่อ 1 หน่วย ออกเสียง⁵

ดังนั้น ถ้าสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก ในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ทุกหน่วยเลือกตั้ง (หน่วยปกติเดิมที่มีอยู่) ประมาณ 90,854 หน่วย กรอบงบประมาณค่าใช้จ่ายต่อหน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ เป็นเงินประมาณ 69,582 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้นประมาณ 6,321,803,028 บาท คิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดการเลือกตั้งเป็นการทั่วไปในแต่ละครั้ง รวมทั้ง งบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ วันที่ 7 สิงหาคม 2559 ที่ได้รับจัดสรร งบประมาณ จำนวน 2,991,000,000 บาท⁶ ซึ่งเป็นเงินงบประมาณที่สูงมาก ประกอบกับข้อมูลคนพิการ ที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการในประเทศไทย ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2559 มีจำนวน 1,725,601 คน คิดเป็นร้อยละ 2.62 ของประชากรทั้งประเทศ⁷ เมื่อนำข้อมูลทั้งสองส่วนมา เปรียบเทียบกันแล้ว การทุ่มงบประมาณเพื่อจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิเลือกตั้ง สำหรับคนพิการทุกหน่วยเลือกตั้ง ไม่คุ้มค่ากับงบประมาณที่สูญเสียไป ประกอบกับงบประมาณ ที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาลมีจำกัด ดังนั้น การที่บริหารงบประมาณค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง

⁴ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยออกเสียงปกติ (กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2559), 1.

⁵ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยออกเสียงพิเศษสำหรับคนพิการ หรือ ผู้สูงอายุ (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2559), 1.

⁶ กรุงเทพธุรกิจ, “เปิดงบฯ ประชามติ กกต. ใช้เกือบ 3 พันล้าน,” <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/711248> (สืบค้นวันที่ 2 มีนาคม 2560).

⁷ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, “สถานการณ์คนพิการในประเทศไทย,” <http://dep.go.th/sites/default/files/images/news/situation1259.JPG> (สืบค้นวันที่ 8 เมษายน 2560).

มีประสิทธิภาพและบรรลุภารกิจของคณะกรรมการการเลือกตั้งคือการจัดการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม และจะต้องดูแลอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับผู้บริหารและพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า กรณีสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกทุกหน่วยเลือกตั้งจะทำให้งบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดการเลือกตั้งสูงขึ้นจากเดิม เนื่องจากต้องเพิ่มอุปกรณ์ในการอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการทุกหน่วยเลือกตั้ง รวมทั้ง เป็นการเพิ่มภาระในการบริหารจัดการของกรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง เพราะต้องบรรจุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการมาที่หน่วยเลือกตั้ง เพิ่มเติมจากวัสดุอุปกรณ์ แบบพิมพ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อจัดเตรียมสถานที่เลือกตั้ง⁸ ซึ่งบางแห่งกรมการประจำหน่วยไม่มีรถยนต์ในการขนส่งอุปกรณ์ มีแต่มอเตอร์ไซด์ซึ่งเป็นพาหนะที่ใช้ในการเดินทางมาหน่วยเลือกตั้ง สอดคล้องกับคนพิการทางการเคลื่อนไหวให้สัมภาษณ์ว่าการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการทุกหน่วย อาจมีปัญหาเรื่องงบประมาณในการดำเนินการ

(3) ความเป็นไปได้ทางกฎหมาย เพื่อให้การอำนวยความสะดวกให้คนพิการทุกประเภท สามารถลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง เข้าคูหาลงคะแนนเลือกตั้ง และสามารถกากบาทในบัตรเลือกตั้งได้ คณะกรรมการการเลือกตั้งจำเป็นต้องแก้ไขระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และออกหลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง เพื่ออำนวยความสะดวกคนพิการ ในหน่วยเลือกตั้งปกติ โดยกำหนดให้ในวันเลือกตั้ง กรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง หรือจัดให้มีการช่วยเหลือในการลงคะแนนเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนเลือกตั้งด้วยตนเอง เว้นแต่ลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการ ไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งได้ ให้บุคคลอื่นหรือกรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง เป็นผู้กระทำการแทนโดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการ ทั้งนี้ให้ถือเป็นการลงคะแนนเลือกตั้งโดยตรงและลับ ซึ่งผู้บริหารและพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการทุกประเภทไปได้มีส่วนร่วมในการใช้สิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้ง เห็นควรสนับสนุน

(4) การบริหารจัดการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และความพึงพอใจของคนพิการ ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 ข้อ 15 กำหนดให้คณะกรรมการ การเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือผู้ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งมอบหมาย ประกาศ กำหนดที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้ง

⁸ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, *คู่มือปฏิบัติงานเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร* (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2554), 6-7.

ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวัน ที่เลือกตั้งต้องเป็นสถานที่ซึ่งประชาชนเข้าออกได้ง่าย ที่เลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งต้องเป็นสถานที่ซึ่งประชาชนเข้าออกได้ง่าย มีความสะดวกเหมาะสมและมีขนาดพอสมควร ที่จะทำการเลือกตั้งได้สะดวกและควรตั้งอยู่ในย่านกลางของหน่วยเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปใช้สิทธิเลือกตั้งและตรวจดูบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ง่าย⁹ ซึ่งสอดคล้องกับคนพิการทางการมองเห็นและคนพิการทางการเคลื่อนไหวได้ให้สัมภาษณ์ว่า ต้องการให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิเลือกตั้งสำหรับคนพิการทุกหน่วยเลือกตั้งปกติ เพราะหน่วยเลือกตั้งปกติอยู่ใกล้บ้าน มีความสะดวกในการเดินทางไปใช้สิทธิในหน่วยเลือกตั้งใกล้บ้าน และคนพิการทางการเคลื่อนไหวได้ให้สัมภาษณ์ว่า เห็นด้วยเห็นด้วยการจัดหน่วยเลือกตั้งที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ต้องการหน่วยเลือกตั้งใกล้บ้าน มีผู้ช่วยเหลือคนพิการในการกากบาทบัตรเลือกตั้ง หย่อนบัตรเลือกตั้ง

เนื่องด้วยจะต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกการใช้สิทธิเลือกตั้งสำหรับคนพิการทุกหน่วยเลือกตั้ง ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 ข้อ 11 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขต เลือกตั้งหรือผู้ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งมอบหมาย ประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้งที่จะพึงมีในเขตเลือกตั้ง การกำหนดหน่วยเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวัน¹⁰ มีระยะเวลาในการดำเนินการน้อย ซึ่งอาจเกิดปัญหาการบริหารจัดการให้ทุกหน่วยเลือกตั้งทั่วประเทศ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก จำนวน 90,854 หน่วย สามารถจัดหาสถานที่ที่เลือกตั้งที่มีพื้นทางเดินเรียบ ไม่มีกรวด หิน ทราย หญ้า มีทางลาด หรือจัดหาบุคลากรในการให้บริการคนพิการ เพื่อให้คนพิการใช้สิทธิเลือกตั้งได้โดยสะดวก และการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับผู้บริหารและพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า เป็นการเพิ่มภาระในการบริหารจัดการของกรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง เพราะต้องบรรจุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการมาที่หน่วยเลือกตั้ง เพิ่มเติมจากวัสดุอุปกรณ์แบบพิมพ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อจัดเตรียมสถานที่เลือกตั้ง¹¹ ซึ่งบางแห่งกรมการประจำหน่วยไม่มีรถยนต์ในการขนส่งอุปกรณ์ มีแต่มอเตอร์ไซด์มาที่หน่วยเลือกตั้ง สอดคล้องกับคนพิการทางการเคลื่อนไหวให้สัมภาษณ์ว่า หน่วยเลือกตั้งที่ผมไปใช้สิทธิต้องขึ้นบันได ช่วงที่ผมไปใช้สิทธิเลือกตั้งให้ตำรวจอุ้มขึ้นบันไดเข้าไปหน่วยเลือกตั้ง หรือหน่วยเลือกตั้งติดกันทำให้ผู้ใช้สิทธิเข้าแถวใช้สิทธิ บางแห่งแถวชนกัน

⁹ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, *รวมกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง*, ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556 (กรุงเทพฯ : สุขุมวิทการพิมพ์, 2556), 276.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, 274.

¹¹ คณะกรรมการการเลือกตั้ง, คู่มือปฏิบัติงานเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, 10.

กับอีกหน่วยเลือกตั้ง ทำให้รถเข็นเคลื่อนที่ได้ลำบาก เนื่องจากแฉกคเคี้ยว หรือหน่วยเลือกตั้งบางแห่งมีทางเข้าออกหน่วยเลือกตั้งไม่สะดวก และไม่มีที่จอดรถสำหรับคนพิการใกล้หน่วยเลือกตั้ง หรือหน่วยเลือกตั้งบางแห่งอยู่ริมฟุตบาท มีอิฐ มีหลุม บ้างก็สูงเกินไป ทำให้เป็นอุปสรรคในการใช้รถเข็นคนพิการ

4.1.2 ข้อดีของทางเลือกที่ 1

(1) คนพิการมีความสะดวกในการเดินทางไปใช้สิทธิในหน่วยเลือกตั้งปกติ เพราะหน่วยเลือกตั้งปกติตั้งอยู่ใกล้กับที่เขายู่อาศัย

(2) มีการแก้ไขระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้งไม่มาก โดยกำหนดให้มีผู้ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งปกติ เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนเลือกตั้งด้วยตนเอง และสามารถช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษถ้าลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการ ไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งได้ให้ผู้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง เป็นผู้กระทำการแทนโดยความยินยอม และเป็นไปตามเจตนาของคนพิการ โดยให้ถือเป็นการลงคะแนนเลือกตั้งโดยตรงและลับ

4.1.3 ข้อเสียของทางเลือกที่ 1

(1) ไม่คุ้มค่ากับงบประมาณที่สูญหายไป ในการทุ่มงบประมาณเพื่อจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิเลือกตั้งสำหรับคนพิการทุกหน่วยเลือกตั้ง และงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาลมีจำกัด

(2) ขาดแคลนกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติกับคนพิการ

(3) เพิ่มภาระการบริหารจัดการของกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งในการขนส่งอุปกรณ์อำนวยความสะดวก

(4) เพิ่มภาระการบริหารจัดการในการหาสถานที่เพื่อกำหนดหน่วยเลือกตั้งที่ กกต.เขต ต้องรีบดำเนินการให้ทันตามกำหนด ซึ่งมีระยะเวลาในการดำเนินการน้อย คือ ภายใน 20 วัน ก่อนวันเลือกตั้ง

4.2 ทางเลือกที่ (2) ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ จังหวัดละ 1 แห่ง

การที่กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องอำนวยความสะดวกให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกกลุ่มสามารถเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง การเข้าคูหาเลือกตั้ง และการกากบาทในบัตรเลือกตั้งได้โดยสะดวก แต่ในขณะเดียวกันคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ต้องคำนึงถึงบริหารจัดการการเลือกตั้งมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า เพราะว่าการจัดหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการต่อหน่วยมีต้นทุนสูงกว่าต้นทุนหน่วยเลือกตั้งปกติ ถ้าจัดหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการมากเท่าใดต้นทุนการดำเนินการจะมากขึ้นโดยปริยาย จากแนวคิดดังกล่าวคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงจัดหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษและสามารถรวมตัวกันเพื่อไปใช้สิทธิในหน่วยเลือกตั้งที่คนพิการมีความสะดวกในการเดินทางไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ประกอบกับนายสมชัย ศรีสุทธิยากร กรรมการการเลือกตั้ง ได้มีนโยบายว่า ควรจัดให้มีหน่วยเลือกตั้งพิเศษสำหรับกลุ่มคนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ เช่น สมาคมคนพิการแต่ละประเภท โรงพยาบาล เป็นต้น¹² โดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ จังหวัดละ 1 จุด ในสมาคมคนพิการประเภทต่างๆ หรือสถานที่ที่คนพิการสามารถเดินทางมาใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งได้โดยสะดวกและปลอดภัย และบริเวณโดยรอบหน่วยเลือกตั้งพิเศษ ไม่มีอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมกายภาพ เช่น พื้นทางเดินเรียบ ไม่มีกรวด หิน ทRAY หลุม และมีทางลาดกรณีหน่วยเลือกตั้งมีพื้นที่ต่างระดับ เป็นต้น รวมทั้งในหน่วยเลือกตั้งพิเศษต้องเพิ่มอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเสียง และเพิ่มการบริการในหน่วยเลือกตั้งพิเศษให้ตอบสนองกับความต้องการของคนพิการ

4.2.1 สรุปประเด็นการวิเคราะห์ ทางเลือกที่ (2) ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ จังหวัดละ 1 แห่ง

(1) ด้านบุคลากร ที่ปฏิบัติงานในวันเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งสำหรับคน จำนวน 77 แห่ง ประกอบด้วยกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง จำนวนไม่น้อยกว่า 9 คน จึงใช้บุคลากรเพิ่มจากหน่วยปกติ ประมาณ 693 คน ซึ่งกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเหล่านี้เป็นเจ้าหน้าที่ของสมาคมคนพิการที่มีความรู้ด้านการสื่อสารภาษามือ หรือรู้วิธีปฏิบัติกับคนพิการ หรือได้ผ่านการอบรมหลักสูตรการปฏิบัติกับคนพิการจากหน่วยงานราชการ เช่น เจ้าหน้าที่อาสาสมัครช่วยคนพิการของมูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย ซึ่งอาสาสมัครที่ผ่านการอบรมจะมีความรู้ความเข้าใจเรื่องคนพิการ และเรียนรู้วิธีการช่วยเหลือคนพิการแต่ละประเภท โดยวิธีการฝึกอบรมที่เข้าใจง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผู้บริหารและพนักงานสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งพิเศษมีความเข้าใจในคนพิการแต่ละประเภทเนื่องจากผ่านการอบรมพื้นฐานแนวทางปฏิบัติกับคนพิการหรือภาษามือเบื้องต้นมาแล้ว สอดคล้องกับผู้ช่วยเหลือคนพิการทางการเคลื่อนไหวให้สัมภาษณ์ว่า ให้เจ้าหน้าที่อาสาสมัครช่วยคนพิการ กรรมการประจำหน่วย

¹² คณะกรรมการการเลือกตั้ง, รายงานการประชุมสัมมนาเพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาการจัดเลือกตั้งสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2560 ณ โรงแรมรามาคาร์เด็นท์ (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง), 2.

เลือกตั้ง เพราะบุคคลเหล่านี้มีความรู้วิธีปฏิบัติกับคนพิการ และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถลดค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมการช่วยเหลือคนพิการให้กรรมการการประจำหน่วยเลือกตั้ง

(2) ด้านงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ จังหวัดละ 1 จุด ประมาณ 77 หน่วย กรอบงบประมาณค่าใช้จ่ายต่อหน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ เป็นเงินประมาณ 69,582 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้นประมาณ 5,357,814 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.18 เมื่อเปรียบเทียบกับมีงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ วันที่ 7 สิงหาคม 2559 ที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ จำนวน 2,991,000,000 บาท ซึ่งถือว่าเป็นงบประมาณที่ไม่มากเกินไป เป็นงบประมาณที่เหมาะสมในการที่จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียง สำหรับคนพิการที่มีสัดส่วนร้อยละ 2.62 ของประชากรทั่วประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผู้บริหารและพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า ใช้งบประมาณในการจัดตั้งหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการไม่มาก

(3) ความเป็นไปได้ทางกฎหมาย เพื่อให้การอำนวยความสะดวกให้คนพิการทุกประเภทสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ เข้าคูหาลงคะแนนเลือกตั้ง และสามารถกากบาทในบัตรเลือกตั้งได้ คณะกรรมการการเลือกตั้งจำเป็นต้องแก้ไขระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และออกหลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ ที่เลือกตั้ง สำหรับคนพิการ โดยกำหนดให้มีหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ และประกาศวันลงทะเบียนเพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ประสงค์จะลงคะแนนเลือกตั้ง ณ ที่เลือกตั้งสำหรับคนพิการมาลงทะเบียนเป็นคณะบุคคลในนามสมาคมคนพิการ หรือรายบุคคล เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการลงทะเบียนและมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งยื่นคำขอลงทะเบียนไม่น้อยกว่าห้าสิบคน จึงกำหนดให้มีหน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ และในวันเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง หรือจัดให้มีการช่วยเหลือ ในการลงคะแนนเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนเลือกตั้งด้วยตนเอง เว้นแต่ลักษณะ ทางกายภาพทำให้คนพิการ ไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งได้ ให้บุคคลอื่นหรือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง เป็นผู้กระทำการแทนโดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการ ทั้งนี้ ให้ถือเป็นการลงคะแนนเลือกตั้งโดยตรงและลับ ซึ่งผู้บริหารและพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการทุกประเภทไปได้มีส่วนร่วมในการใช้สิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้ง เห็นควรสนับสนุน และต้องการให้สมาคมคนพิการแต่ละสมาคม ร่วมมือกันและรวมตัวกันให้ได้ตามจำนวนที่หลักเกณฑ์การจัดให้สิ่งอำนวยความสะดวกในหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ

(4) การบริหารจัดการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และความพึงพอใจของคนพิการ หลักเกณฑ์การจัดให้สิ่งอำนวยความสะดวกในหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ

เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มคนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ เช่น จัดที่สมาคมคนพิการแต่ละประเภท จัดให้มีการสื่อสารที่แสดงขั้นตอนและวิธีการ ลงคะแนนเลือกตั้ง พร้อมอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ ซึ่งสอดคล้องกับคนพิการทางการได้ยินและสื่อความหมายให้สัมภาษณ์ว่า ต้องการให้มีหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการและต้องมาตั้งที่สมาคมคนหูหนวก เพราะเขารู้จักสถานที่ตั้งอยู่ตรงไหน และเขาเดินทางมาสิทธิเลือกตั้งได้สะดวก เนื่องจากการไปหน่วยเลือกตั้งปกติตามทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เขาไม่รู้ว่าหน่วยเลือกตั้งอยู่ที่ไหน แต่การที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการในแต่ละจังหวัดไม่กี่แห่ง ซึ่งทำให้ที่ตั้งของหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการอยู่ห่างไกลจากที่อยู่อาศัยของคนพิการที่มีสิทธิเลือกตั้ง อาจจะมีผลกระทบต่อการเดินทางไปใช้สิทธิคนพิการบางประเภทที่ไม่สามารถเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ด้วยตนเอง ต้องอาศัยคนพาไปโดยใช้รถยนต์เป็นยานพาหนะในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือคนพิการสามารถเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยตนเอง แต่ต้องเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยรถสาธารณะที่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการในการใช้บริการหรือมีราคาแพง สอดคล้องกับคนพิการทางการมองเห็นและคนพิการทางการเคลื่อนไหวได้ให้สัมภาษณ์ว่า สถานที่ตั้งหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการอยู่ห่างไกลจากสถานที่ที่คนพิการอยู่อาศัย จะเป็นการเพิ่มภาระในการเดินทางให้กับคนพิการ เพราะคนพิการทางการเคลื่อนไหวรุนแรงไม่สามารถเดินทางไปใช้สิทธิด้วยตนเองต้องมีคนพาไป หรือการเดินทางของคนพิการไปใช้สิทธิในหน่วยเลือกตั้งต้องใช้นานพาหนะในการเดินทางซึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงกว่าคนทั่วไป รถขนส่งสาธารณะไม่เอื้อต่อการใช้บริการของคนพิการ หรือใช้บริการรถแท็กซี่ซึ่งมีราคาแพงกว่ารถสาธารณะประเภทอื่นๆ ประกอบกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพไม่ดี คนพิการก็ไม่อยากออกจากบ้านแล้ว ดังนั้น การพิจารณาจัดหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการต้องพิจารณาถึงความสะดวกของคนพิการเป็นที่ตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับนายสมชัย ศรีสุทธิยากร กรรมการการเลือกตั้ง ได้มีนโยบายว่า ควรจัดให้มีหน่วยเลือกตั้งพิเศษสำหรับกลุ่มคนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ เช่น สมาคมคนพิการแต่ละประเภท โรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผู้บริหารและพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้สัมภาษณ์ว่า มีความพอใจกับการที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีหน่วยเลือกตั้งพิเศษและชื่นชมส่วนกลางที่เห็นความสำคัญในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ทั้งนี้ สมาคมคนพิการแต่ละประเภทต้องร่วมมือและรวมตัวกันมากกว่าเดิม เพื่อให้ได้จำนวนคนพิการตามหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการกำหนดหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ

4.2.2 ข้อดีของทางเลือกที่ 2

(1) สถานที่ตั้งของหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ ตั้งอยู่ที่สมาคมคนพิการ ซึ่งเป็นสถานที่ที่คนพิการรู้จักและเดินทางมาใช้สิทธิได้สะดวก ซึ่งคนพิการทางการได้ยินและสื่อความหมายได้ให้สัมภาษณ์ว่าเห็นด้วยกับการมีหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ และต้องมาตั้งที่สมาคม

คนหูหนวก เพราะรู้จักสถานที่ตั้งว่าอยู่ตรงไหนและเขาเดินทางมาใช้สิทธิได้สะดวก เนื่องจากหน่วยเลือกตั้งปกติตามทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขาไม่รู้ว่าตั้งอยู่ที่ไหน และเจ้าหน้าที่ไม่สามารถสื่อสารภาษามือให้คนพิการทราบว่าหน่วยเลือกตั้งดังกล่าวอยู่บริเวณใด

(2) มีการแก้ไขระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้งไม่มาก โดยกำหนดให้มีผู้ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนเลือกตั้งด้วยตนเอง และสามารถช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษถ้าลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการ ไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งได้ ให้ผู้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง เป็นผู้กระทำการแทนโดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการ โดยให้ถือเป็นการลงคะแนนเลือกตั้งโดยตรงและลับ

(3) ใช้งบประมาณไม่มาก เนื่องจากกำหนดให้มีหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการจังหวัดละ 1 จุด เพื่อจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ

(4) ได้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติกับคนพิการ เพราะกรรมการประจำหน่วยเป็นเจ้าหน้าที่ของสมาคมคนพิการที่มีความรู้ด้านการสื่อสารภาษามือ หรือรู้วิธีปฏิบัติกับคนพิการ หรือได้ผ่านการอบรมหลักสูตรการปฏิบัติกับคนพิการจากหน่วยงานราชการ

(5) ลดภาระการบริหารจัดการการเลือกตั้งของผู้ดำเนินการการเลือกตั้งทุกระดับ ได้แก่ กรรมการประจำเขตเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง เป็นต้น

4.2.3 ข้อเสียของทางเลือกที่ 2

(1) เพิ่มภาระในการเดินทางให้กับคนพิการ เพราะคนพิการทางการเคลื่อนไหวรุนแรงไม่สามารถเดินทางไปใช้สิทธิด้วยตนเองต้องมีคนพาไป หรือการเดินทางของคนพิการไปใช้สิทธิในหน่วยเลือกตั้ง ต้องใช้ยานพาหนะ ซึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงกว่าคนทั่วไป รถขนส่งสาธารณะไม่เอื้อต่อการใช้บริการของคนพิการ หรือใช้บริการรถแท็กซี่ซึ่งมีราคาแพงกว่ารถสาธารณะประเภทอื่นๆ ประกอบกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพไม่ดี

(2) สมาคมคนพิการแต่ละประเภทยังขาดความร่วมมือกันในการกำหนดสถานที่สำหรับใช้เป็นหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ และขาดการสนับสนุนการรวมตัวของคนพิการที่มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อให้ได้จำนวนคนพิการ เพื่อกำหนดหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

4.3 ทางเลือกที่ (3) ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นละ 1 แห่ง

การที่กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องอำนวยความสะดวกให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกกลุ่มสามารถเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง การเข้าคูหาเลือกตั้ง และการกากบาทในบัตรเลือกตั้งได้โดยสะดวก ประกอบกับคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องคำนึงถึงบริหารจัดการการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพ คุ่มค่า แต่ในขณะเดียวกันจะอย่างไรให้คนพิการมีอุปสรรคน้อยลงในการเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้งและสามารถใช้สิทธิในหน่วยเลือกตั้งได้ด้วยตนเอง และมีความสะดวกมากขึ้น

4.3.1 สรุปประเด็นการวิเคราะห์ ทางเลือกที่ (3) ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก ในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นละ 1 แห่ง

การกำหนดหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการใช้เกณฑ์ในการจัดตั้งหน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนราษฎรอาศัยอยู่หนาแน่นให้จัดตั้งหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ จำนวน 1 แห่ง จากรายงานข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ณ วันที่ 31 มีนาคม 2560 มีเทศบาลจำนวน 2,441 แห่ง¹³ และเขตของกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 แห่ง รวมทั้งสิ้น 2,491 แห่ง ดังนั้น จึงต้องจัดตั้งหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ ประมาณ 2,491 หน่วย และสถานที่ตั้งหน่วยเลือกตั้งให้ตั้งอยู่ในบริเวณหน่วยงานของรัฐที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนรวมทั้งมีภารกิจในการดูแลคนพิการในพื้นที่ เช่น โรงพยาบาลเสริมสร้างสุขภาพตำบล¹⁴ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

(1) ด้านบุคลากร ที่ปฏิบัติงานในวันเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ จำนวน 2,491 หน่วย แต่ละหน่วยเลือกตั้งประกอบด้วยกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง จำนวนไม่น้อยกว่า 9 คน จึงใช้บุคลากรเพิ่มจากหน่วยปกติ ประมาณ 22,419 คน ซึ่งกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความพร้อมในการอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการ เช่น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล

¹³ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, “ข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น,” กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, <http://www.dla.go.th/work/abt/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2560).

¹⁴ สมหมาย จันทรเรือง, “ทางเลือกหรือทางหลักของระบบสุขภาพไทย,” <https://www.hfocus.org/content/2015/07/10346> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2560).

ส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) สังกัดกระทรวงสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)¹⁵ เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งทำให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถลดภาระการบริหารจัดการในการสรรหาบุคคล มาเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

(2) ด้านงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดให้ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประมาณ 2,491 หน่วย กรอบงบประมาณค่าใช้จ่าย ต่อหน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ เป็นเงินประมาณ 44,382 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้นประมาณ 110,555,562 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.69 เมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ วันที่ 7 สิงหาคม 2559 ที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ จำนวน 2,991,000,000 บาท ซึ่งถือว่าเป็นงบประมาณที่ไม่มากเกินไป เป็นงบประมาณที่เหมาะสมในการที่จัดสิ่งอำนวยความสะดวก ในการเข้าไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียง รวมทั้งหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการมีสถานที่ตั้งอยู่ในบริเวณ ที่มีคนอยู่อาศัยหนาแน่น ซึ่งทำคนพิการส่วนมากมีความสะดวกในการเดินทางมาใช้สิทธิลงคะแนน และไม่เป็นการกระทบคนพิการในด้านค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการเดินทางอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ผู้บริหารและพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า ใช้งบประมาณในการจัดตั้งหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการไม่มาก และสอดคล้องกับคนพิการทางการมองเห็นให้สัมภาษณ์ว่า การจัดหน่วยเลือกตั้ง ต้องพิจารณาสภาพแวดล้อม เช่น ตามโรงเรียน หน่วยงานราชการ อาคาร ที่คนเดินทางมาใช้สิทธิได้สะดวก การเลือกสถานที่มีสภาพแวดล้อมที่คนพิการทางด้านร่างกาย ผู้สูงอายุ คนตาบอด สามารถเข้าถึงได้ ทำให้ไม่ต้องลงทุนในการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เพราะว่าการก่อสร้างอาคาร เป็นไปตาม พระราชบัญญัติควบคุมอาคารฉบับใหม่

(3) ความเป็นไปได้ทางกฎหมาย เพื่อให้การอำนวยความสะดวกให้คนพิการทุกประเภท สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ เข้าคูหาลงคะแนนเลือกตั้ง และสามารถ กากบาทในบัตรเลือกตั้งได้ คณะกรรมการการเลือกตั้งจำเป็นต้องแก้ไขระเบียบคณะกรรมการ การเลือกตั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และออกหลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ ที่เลือกตั้ง สำหรับคนพิการ โดยกำหนดให้มีหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ และประกาศวันลงทะเบียนเพื่อให้ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ประสงค์จะลงคะแนนเลือกตั้ง ณ ที่เลือกตั้งสำหรับคนพิการมาลงทะเบียน ซึ่งผู้บริหารและพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก

¹⁵ ศุภกิจ ศิริลักษณ์, “นโยบายโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.),”

<http://phmahidol-bhusita.blogspot.com/2010/02/blog-post.htm> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2560).

ความสะดวกให้คนพิการทุกประเภทไปได้มีส่วนร่วมในการใช้สิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้ง เห็นควรสนับสนุน

(4) การบริหารจัดการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และความพึงพอใจของคนพิการ โดยกำหนดให้หน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการตั้งอยู่ในสถานที่ที่คนพิการเดินทางมาสะดวกและอยู่ไม่ไกลจากที่อยู่อาศัยของคนพิการที่มีสิทธิเลือกตั้ง จึงไม่เพิ่มภาระให้แก่คนพิการเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการเดินทาง เช่น จัดหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการที่โรงพยาบาลเสริมสร้างสุขภาพตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น รวมทั้งสถานที่นั้นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการสามารถใช้สิทธิลงคะแนนเสียงด้วยตนเอง เช่น สื่อสารที่แสดงขั้นตอนและวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง เป็นต้น สอดคล้องกับคนพิการทางการมองเห็นและคนพิการทางการเคลื่อนไหวได้ให้สัมภาษณ์ว่า สถานที่ตั้งหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการอยู่ห่างไกลจากสถานที่ที่คนพิการอยู่อาศัยจะเป็นการเพิ่มภาระในการเดินทางให้กับคนพิการ เพราะคนพิการทางการเคลื่อนไหวรุนแรงไม่สามารถเดินทางไปใช้สิทธิด้วยตนเองต้องมีคนพาไป หรือการเดินทางของคนพิการไปใช้สิทธิในหน่วยเลือกตั้งต้องใช้ยานพาหนะในการเดินทางซึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงกว่าคนทั่วไป รถขนส่งสาธารณะไม่เอื้อต่อการใช้บริการของคนพิการ หรือใช้บริการรถแท็กซี่ซึ่งมีราคาแพงกว่ารถสาธารณะประเภทอื่น ๆ ประกอบกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพไม่ดี คนพิการก็ไม่อยากออกจากบ้านแล้ว ดังนั้น การพิจารณาจัดหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการต้องพิจารณาถึงความสะดวกของคนพิการเป็นที่ตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับ นายสมชัย ศรีสุทธิยากร กรรมการการเลือกตั้ง ได้มีนโยบายว่า ควรจัดให้มีหน่วยเลือกตั้งพิเศษสำหรับกลุ่มคนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ เช่น จัดที่สมาคมคนพิการแต่ละประเภท โรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผู้บริหารและพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้สัมภาษณ์ว่า มีความพอใจกับการที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีหน่วยเลือกตั้งพิเศษและชื่นชมส่วนกลางที่เห็นความสำคัญในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

4.3.2 ข้อดีของทางเลือกที่ 3

(1) สถานที่ตั้งของหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ ตั้งอยู่ที่โรงพยาบาลเสริมสร้างสุขภาพตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นสถานที่ที่คนพิการเดินทางมาสะดวกและอยู่ไม่ไกลจากที่อยู่อาศัยของคนพิการที่มีสิทธิเลือกตั้ง จึงไม่เพิ่มภาระให้แก่คนพิการเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการเดินทาง

(2) มีการแก้ไขระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้งไม่มาก โดยกำหนดให้มีผู้ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนเลือกตั้งด้วยตนเอง และสามารถช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ ถ้าลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการ ไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งได้ ให้ผู้ช่วยเหลือ

และอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง เป็นผู้กระทำการแทน โดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการ โดยให้ถือเป็นการลงคะแนนเลือกตั้งโดยตรง และลับ

(3) ใช้งบประมาณไม่มาก เนื่องกำหนดให้มีหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ละ 1 แห่ง รวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ทำข้อตกลง ร่วมกันดำเนินการกับกระทรวงสาธารณสุข กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้หน่วยงานดังกล่าวจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ หนึ่งหน่วยเลือกตั้ง โดยไม่เป็นภาระด้านงบประมาณกับหน่วยงานเหล่านี้ เนื่องจากมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกพื้นฐานให้กับคนพิการอยู่แล้ว

(4) ได้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลคนพิการ เพราะกรรมการประจำหน่วยเป็นเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) สังกัด กระทรวงสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการที่มีทักษะในการดูแลคนพิการอยู่แล้ว

(5) ลดภาระค่าใช้จ่ายและระยะเวลาการเดินทางให้กับคนพิการ ในการไปใช้สิทธิ ลงคะแนนเลือกตั้ง

4.3.3 ข้อเสียของทางเลือกที่ 3

เพิ่มภาระให้กับหน่วยงานที่ร่วมดำเนินการกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เช่น กระทรวงสาธารณสุข กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ในการจัดหาสถานที่ บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ หนึ่งหน่วยเลือกตั้ง

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาแนวทางพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดพบว่า ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา ได้บัญญัติความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย รวมถึงสิทธิผู้พิการหรือทุพพลภาพ มีหลักการสำคัญ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด และหน่วยงานรัฐจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานของรัฐหน่วยงานหนึ่ง ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญที่ต้องอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนชาวไทยทุกกลุ่มที่มีสิทธิเลือกตั้ง สามารถเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้งลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งได้โดยสะดวก ประกอบกับ ในปัจจุบันคนพิการได้ให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น เช่น โครงการคนพิการส่งเสริมประชาธิปไตย เพื่อรณรงค์ให้คนพิการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น หรือมีการรวมตัวกันเรียกร้องสิทธิพลเมืองให้คนพิการสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งได้เท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป เช่น เครือข่ายคนพิการและอาสาสมัครดูแลคนพิการได้ขอความร่วมมือให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาดำเนินการในการอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการในการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันอาทิตย์ที่ 3 กรกฎาคม 2554 เป็นต้น ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าวและมีการพัฒนาแนวทางปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดที่เลือกตั้งได้คำนึงถึงความสะดวกของคนพิการในการมาใช้สิทธิเลือกตั้งเรื่อยมา เช่น การจัดที่เลือกตั้งให้คำนึงถึงความสะดวกของคนพิการในการมาใช้สิทธิเลือกตั้ง จัดเตรียมคลิปสำหรับหนีบบัตรหาบบัตรเลือกตั้งสำหรับคนพิการทางสายตา เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แนวทางปฏิบัติในการอำนวยความสะดวกให้คนพิการใช้ลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง ดังกล่าว ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคหลายประการ เช่น คนพิการไม่เข้าใจหรือไม่ทราบขั้นตอนการลงคะแนนเลือกตั้งรวมทั้งข้อมูลของผู้สมัคร คนพิการไม่มีความสะดวกในการเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งได้เนื่องจากบริเวณหน่วยเลือกตั้งบางหน่วยพื้นไม่เรียบ พื้นผิวต่างระดับหรือกรรมการประจำหน่วยส่วนใหญ่ไม่รู้วิธีปฏิบัติหรือสื่อสารกับคนพิการ หรือข้อจำกัดในการบริหารจัดการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเรื่องงบประมาณที่มีจำกัด การสรรหากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่เป็นบุคลากรภายนอกที่มีความรู้เรื่องการปฏิบัติกับคนพิการ เป็นต้น

หรือการช่วยเหลือคนพิการไปในการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งอย่างไร ให้ถือเป็นการลงคะแนนเสียงโดยตรงและลับ ซึ่งการเลือกตั้งที่ผ่านมาคนพิการบางประเภทประสบปัญหาเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียง คือ ไม่สามารถพับบัตรเลือกตั้งหรือหย่อนบัตรเลือกตั้งได้ จึงเป็นปัญหาในการใช้สิทธิ ซึ่งทำให้คนพิการเสียสิทธิในการเลือกผู้แทนของตนไปทำหน้าที่บริหารประเทศ ดังนั้น จึงควรกำหนดแนวทางให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการในการลงคะแนนเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้ง เพื่อให้คนพิการที่มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนเสียงด้วยตนเอง และสามารถช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษถ้าลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการ ไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรออกเสียงได้ให้ผู้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเสียงในหน่วยเลือกตั้ง เป็นผู้กระทำการแทน โดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการ ซึ่งจะทำให้คนพิการไปใช้สิทธิลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งได้สะดวก และเกิดประโยชน์แก่คนพิการได้มากที่สุด

5.2 ข้อเสนอแนะ

สำหรับแนวทางแก้ปัญหาการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ จากการวิเคราะห์ทางเลือกนโยบาย และข้อดีข้อเสียแต่ละปัจจัย ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านบุคลากร งบประมาณ ความเป็นไปได้ทางกฎหมาย การบริหารจัดการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และความพึงพอใจของคนพิการ ผู้ศึกษาเห็นควรใช้ข้อเสนอทางเลือกที่ 3 การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 แห่ง เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง ให้แก่คนพิการ และไม่เพิ่มภาระค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการเดินทาง ของคนพิการมากจนเกินไปรวมทั้งแก้ไข ปัญหาในการบริหารจัดการจัดการเลือกตั้ง ภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัด ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ เป็นต้น ให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ภารกิจของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งบรรลุเป้าหมายในการจัดการเลือกตั้ง เป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องปรับปรุงระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้ง ออกหลักเกณฑ์ และวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ โดยมีแนวทางการดำเนินการมี ดังนี้

(1) ปรับปรุงระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

กำหนดให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งแก่คนพิการ หรือจัดให้มีการช่วยเหลือในการลงคะแนนเสียงภายใต้การกำกับดูแลของกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง โดยการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวต้องให้คนพิการ

ได้ลงคะแนนเลือกตั้งด้วยตนเอง เว้นแต่ลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งได้ให้บุคคลอื่นหรือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเป็นผู้กระทำการแทน โดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการ ทั้งนี้ให้ถือเป็นการลงคะแนนเลือกตั้งโดยตรงและลับแล้วบันทึกลงในรายงานเหตุการณ์ประจำหน่วยเลือกตั้ง

(2) ออกหลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ดังนี้

(2.1) กำหนดให้การลงคะแนนเลือกตั้ง ณ ที่เลือกตั้งสำหรับคนพิการ อย่างน้อยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นละ 1 แห่ง ให้ลงคะแนนเสียงโดยการใช้บัตรเลือกตั้งและต้องจัดให้มีการสื่อสารที่แสดงขั้นตอนและวิธีการ ลงคะแนนเลือกตั้ง พร้อมอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ

(2.2) ให้คนพิการ รวมทั้งผู้ดูแลคนพิการ ลงทะเบียนขอใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ณ ที่เลือกตั้งสำหรับคนพิการ ซึ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อาจยื่นคำขอลงทะเบียนด้วยตนเอง หรือทำหนังสือมอบหมายให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งอื่นดำเนินการแทน หรือส่งคำขอทางไปรษณีย์ลงทะเบียน หรือลงทะเบียนทางอินเทอร์เน็ต

(2.3) ในวันเลือกตั้ง ให้กรรมการประจำที่เลือกตั้งสำหรับคนพิการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง หรือจัดให้มีการช่วยเหลือ ในการลงคะแนนเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนเลือกตั้งได้ด้วยตนเอง เว้นแต่ลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งได้ ให้บุคคลอื่นหรือกรรมการประจำที่เลือกตั้งสำหรับคนพิการ เป็นผู้กระทำการแทนโดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการนั้น ทั้งนี้ให้ถือเป็นการลงคะแนนเลือกตั้งโดยตรงและลับ

(3) ประสานทำความเข้าใจร่วมกันดำเนินการระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและกระทรวงสาธารณสุข กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดเตรียมสถานที่เป็นหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ การจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ในปฏิบัติกับคนพิการ และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกให้คนพิการ ในช่วงก่อนมีการเลือกตั้ง และช่วงเลือกตั้ง เป็นต้น

(4) ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในการลงทะเบียนขอใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ ที่เลือกตั้งพิเศษสำหรับคนพิการ กระบวนการการเลือกตั้ง วิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ข้อมูลผู้สมัคร ที่มีรูปแบบสื่อที่หลากหลาย สำหรับคนพิการ อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะช่วงที่มีการเลือกตั้ง ดังนี้

- (4.1) จัดทำสื่ออักษรเบรลล์หรือสื่อเสียงสำหรับคนพิการทางการมองเห็น
- (4.2) จัดทำสื่อภาพประกอบหรือจัดจ้างวิทยากรล่ามภาษามือเพื่อบรรยายสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย
- (5) จัดวัสดุอุปกรณ์เสริมที่ใช้ในหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ ดังนี้
- (5.1) คู่มือลงคะแนนเลือกตั้งมีระดับความสูง ความกว้าง ที่ต่างกันเพื่อให้เหมาะสมกับคนพิการประเภทต่างๆ
- (5.2) อุปกรณ์เสริมเพื่อช่วยกากบาทบัตรเลือกตั้งได้สะดวกยิ่งขึ้น เช่น จัดพิมพ์บัตรเลือกตั้งให้มีตัวอักษรขนาดใหญ่ และเพิ่มขนาดของช่องกากบาทให้ใหญ่ขึ้น บัตรเลือกตั้งมีความหนาเป็นพิเศษเพื่อช่วยให้คนพิการหยิบจับได้ง่าย ปากกามีขนาดใหญ่และยาว เป็นต้น
- (5.3) บัตรทาบบัตรเลือกตั้งสำหรับคนพิการทางสายตา
- (5.4) สื่อประชาสัมพันธ์ให้รู้ขั้นตอนการลงคะแนนเสียง ณ หน่วยเลือกตั้ง เช่น สื่ออักษรเบรลล์ สื่อเสียง สื่อภาพประกอบ เป็นต้น
- (6) ปรับสภาพแวดล้อม ทางกายภาพ อาคารสถานที่ ในหน่วยเลือกตั้ง ให้เหมาะสมกับคนพิการสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้สะดวกยิ่งขึ้น ดังนี้
- (6.1) มีประตูทางเข้ากว้างพอให้รถเข็นคนพิการผ่านเข้าออกได้
- (6.2) กรณีมีพื้นที่ตามระดับ บริเวณหน่วยเลือกตั้ง ให้จัดทำทางลาดสำหรับเก้าอี้เข็น
- (6.3) จัดทางเข้าคูหาให้เรียบและไม่มีสิ่งกีดขวาง
- (6.4) จัดความกว้างคูหาให้เก้าอี้เข็นเข้าไปโดยที่ความกว้างอย่างน้อย 1 เมตร จัดวางโต๊ะวางบัตรให้มีขนาดกว้างไม่น้อยกว่า 90 เซนติเมตร ไม่มีสิ่งกีดขวางใต้โต๊ะ
- (6.5) จัดตำแหน่งการวางกล่องใส่บัตรเลือกตั้งในลักษณะแนวราบกับพื้น เพื่อความสะดวกในการหย่อนบัตรลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากยิ่งขึ้น
- (7) กำหนดหลักเกณฑ์ให้หน่วยงานรัฐจัดให้มีพาหนะบริการรับ-ส่ง คนพิการไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่หน่วยเลือกตั้งเป็นกรณีพิเศษ
- (8) ฝึกอบรมกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ให้มีความรู้ความสามารถและความชำนาญให้มีการจัดอบรมกรรมการประจำหน่วย เป็นประจำทุกปี และเมื่อมีการเลือกตั้งเพื่อซักซ้อมความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ ตามกฎหมายเลือกตั้ง และวิธีปฏิบัติต่อคนพิการประเภทต่างๆ เพื่อให้ผู้ช่วยเหลือเข้าใจและไม่อึดอัดใจที่จะให้บริการคนพิการ เพื่ออำนวยความสะดวกผู้มีสิทธิเลือกตั้งรวมทั้งคนพิการ โดยเป็นการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ แบ่งการอบรมเป็นกลุ่มเล็กๆ มีการจำลองหน่วยเลือกตั้งเสมือนจริงให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถรับความรู้ได้อย่างครบถ้วน มีคู่มือปฏิบัติงานประกอบการฝึกอบรม ที่มีภาษาที่เข้าใจง่าย และเน้นรูปภาพเสมือนจริงเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเข้าใจง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

5.3 แนวทางปฏิบัติ

ผู้ศึกษาจึงเสนอแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ขอเสนอการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ องค์กรปกครองท้องถิ่น ละ 1 จุด สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงกับความต้องการของคนพิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งควรนำหลักการบริหารจัดการรูปแบบการร่วมกันดำเนินการ (Collaboration) นำมาใช้ในการปฏิบัติงาน มีการสร้างความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กรมการปกครอง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้เป็นพันธมิตรกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในการร่วมดำเนินการในภารกิจเลือกตั้งเสมอมา ทั้งนี้ขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินการ 6 เดือน ดังนี้

(1) จัดทำข้อตกลงการร่วมกันดำเนินการ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ แบ่งสรรงบประมาณ แบ่งสรรทรัพยากร แบ่งสรรทรัพยากรบุคคล และออกกฎหมาย พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะทำงานประกอบด้วย ตัวแทนจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง กระทรวงสาธารณสุข กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กรมการปกครอง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ดังนี้

(1.1) กรมการปกครอง กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น แจกข้อมูลจำนวนคนพิการที่มีสิทธิเลือกตั้งทุกจังหวัดทั่วประเทศ

(1.2) กระทรวงสาธารณสุข กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เตรียมความพร้อมบุคลากรที่มีความรู้ในปฏิบัติกับคนพิการ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ และสถานที่เพื่อใช้เป็นหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเลือกตั้งให้คนพิการทราบอย่างทั่วถึง

(1.3) หน่วยงานภาครัฐ จัดหารถบริการรับ-ส่งคนพิการ และหน่วยปฐมพยาบาลเบื้องต้น

(1.4) สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้การสนับสนุนงบประมาณ รวมทั้งเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่อให้ภารกิจสำเร็จคือคนพิการสามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ ได้สะดวกมากขึ้น

(2) สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเตรียมความพร้อมในการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ดังนี้

(2.1) จัดทำร่างระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ....

(2.2) กำหนดแนวทางวิธีการจัดลงทะเบียนคนพิการ ได้แก่ การลงทะเบียนทางไปรษณีย์ การลงทะเบียนทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

(2.3) ดำเนินการศึกษาวัดอุปการณณ์ต้นแบบเพื่อใช้อำนวยความสะดวกคนพิการ ณ หน่วยเลือกตั้ง

(2.4) ประชาสัมพันธ์ให้คนพิการได้ทราบว่า สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดให้มีหน่วยเลือกตั้ง สำหรับคนพิการ ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้ง เพื่อให้คนพิการสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้สะดวกมากขึ้น ผ่านทางกรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ สมาคมคนพิการ และสื่อต่าง ๆ

(2.5) จัดอบรมกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งให้มีความเข้าใจในการอำนวยความสะดวกคนพิการ ณ หน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ

(2.6) จัดสาธิตหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ ณ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อประชาสัมพันธ์ให้คนพิการทราบว่าสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีความพร้อมในการจัดให้มีการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ ที่เลือกตั้งสำหรับคนพิการ

ขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินการ

กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ (เดือน)					
	1	2	3	4	5	6
(1) จัดทำข้อตกลงการร่วมกันดำเนินการ ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่งตั้งคณะทำงาน ประชุมเพื่อแบ่งความรับผิดชอบ แบ่งสรรทรัพยากรฯ ประสานงาน ติดตามงาน	←→					
(2) เตรียมความพร้อม						
(2.1) จัดทำร่างระเบียบ						
(2.2) กำหนดแนวทางวิธีการจัดลงทะเบียนคนพิการ		←→				
(2.3) ศึกษาวัดอุปการณณ์ต้นแบบเพื่อใช้อำนวยความสะดวกคนพิการ ณ หน่วยเลือกตั้ง			←→			
(2.4) ประชาสัมพันธ์			←→			
(2.5) ดำเนินการจัดอบรมกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง						←→
(2.6) ดำเนินการ จัดสาธิตหน่วยเลือกตั้งสำหรับคนพิการ						←→

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- คณะกรรมการการเลือกตั้ง. *รวมกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง*. ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556. กรุงเทพฯ: สุขุมวิทการพิมพ์, 2556 .
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง. *แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2556 – 2560)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2556.
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง. *ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยออกเสียงปกติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2559 .
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง. *ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยออกเสียงพิเศษสำหรับคนพิการ ทูพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ วันที่ 7 สิงหาคม 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2559.
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง. *คู่มือปฏิบัติงานเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2554.
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง. *รายงานการประชุมสัมมนาเพื่อกำหนดแนวทางการจัดที่เลือกตั้ง สำหรับคนพิการหรือทูพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2560 ณ โรงแรมรามารการ์เด้นท์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2560.
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง. *การจัดเก้าอี้สำหรับผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นผู้สูงอายุหรือคนพิการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2555.
- คณิน บุญสุวรรณ. *คู่มือการใช้สิทธิของประชาชน .ฉบับปรับปรุงใหม่ พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2548.
- ไตรรัตน์ จารุทัศน์. *คู่มือการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design)*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เทพเพ็ญวานิสัย, 2558.
- บรรเจิด สิงคนenti. *หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2543 .
- ปริญญา นาคฉัตร์ย. *การจัดการเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.ว. ปัญหาและแนวทางแก้ไข*. กรุงเทพฯ: ศาลาแดง, 2547.
- ลิขิต ธีรเวคิน. *ประชาธิปไตยและการปฏิรูปการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: แม็ค, 2546.

วัชรวิชัย สาร. ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองยุคใหม่ : พร้อมการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544.

วิสุทธิ์ โปธิแทน. แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2556.

วุฒิสสาร ต้นไชย, สติธร ธนานิธิโชติ และเอกวิทย์ มีสุข. รูปแบบการลงคะแนนเสียงที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: เอ.พี.กราฟิคดีไซน์และการพิมพ์, 2559.

สถาพร วัชรพาดิษฐ์. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกับแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2553.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. กฎหมายเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2542.

สมชัย ศรีสุทธิยากร. บทบาทของ กกต. กับการจัดการเลือกตั้ง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2558.

บทความวารสาร

จूरรัตน์ ผ่องแผ้ว. “สิทธิของคณพิการในการใช้บริการห้องสมุด.” วารสารโดมทัศน์ 20, ฉ. 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2542): 11-13.

วิทยานิพนธ์

ไชยา ประดิษฐ์ธรรม. “บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนนทบุรี ในการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนนทบุรี.” การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

ดวงดาว ปรอยกระโทก. “การมีส่วนร่วมการเมืองของคณพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กรณีศึกษาจังหวัดนครราชสีมา.” การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2552.

ธีระยุทธ์ แสงบุตร. “การมีส่วนร่วมของผู้พิการกับกระบวนการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช พ.ศ. 2540.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2548.

นะโรตม อินตะปัน. “โอกาสของคนพิการในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในจังหวัดเชียงใหม่.”

การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.

หรรษภร อธิคมวิทยา. “สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการทางสายตา กรณีศึกษา : อาคารผู้โดยสารท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ.” การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555.

เอกภาพ กรัยเสถียรไพศาล. “ปัญหาสภาพบังคับของข้อกำหนดการเสียสิทธิในกรณีไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงการต่างประเทศ. “ปฏิญญาสากลด้วยสิทธิมนุษยชน.” สิทธิมนุษยชน.

<http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/udhr-th-en.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2559).

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. “ข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.” กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น . <http://www.dla.go.th/work/abt/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2560).

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. “ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย.” กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. <http://dep.go.th/th/node/450> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2559).

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. “พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534.” กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. <http://dep.go.th/?q=th/node/444>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2559).

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. “พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556” กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. <http://dep.go.th/?q=th/node/444> (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2559).

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. “สถานการณ์คนพิการในประเทศไทย” กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. <http://dep.go.th/sites/default/files/images/news/situation1259.JPG> (สืบค้นวันที่ 8 เมษายน 2560).

- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ.” กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. <http://dep.go.th/?q=th/node/449> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2559).
- กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน,” สิทธิมนุษยชน. กระทรวงการต่างประเทศ. <http://humanrights.mfa.go.th/th/humanrights/obligation/index.php> (สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2559).
- กรุงเทพธุรกิจ. “เปิดบขฯ ประชาชนติ กทต. ใช้เกือบ 3 พันล้าน.” <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/711248> , (สืบค้นวันที่ 2 มีนาคม 2560).
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง. “สถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันที่ 3 กรกฎาคม 2554.” สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. http://www.ect.go.th/th/wp-content/uploads/2013/10/mp_54.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2559).
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง. “สถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันที่ 3 กรกฎาคม 2554.” สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. http://www.ect.go.th/th/wp-content/uploads/2013/10/mp_54.pdf (สืบค้นวันที่ 10 มีนาคม 2560).
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง. “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช...” สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. <http://ect.go.th/th/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2559).
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง. “หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ ณ ที่ออกเสียง สำหรับคนพิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ พ.ศ. 2559.” สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. <http://www.ect.go.th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2559).
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน. “ปฏิญญาสากล สนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชน.” คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน. <http://www.nhrc.or.th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2559).
- เว็บทำสำหรับคนพิการเว็บไซต์. “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ.” <http://www.pwdsthai.com/files/law/rights.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2559).
- ศุภกิจ ศิริลักษณ์, “นโยบายโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)” <http://phmahidol-bhusita.blogspot.com/2010/02/blog-post.htm> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2560).
- สถาบันพระปกเกล้า. “สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย.” สถาบันพระปกเกล้า. <http://wiki.kpi.ac.th/index.php> (สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2559).
- สมหมาย จันทรเรือง. “ทางเลือกหรือทางหลักของระบบสุขภาพไทย.” <https://www.hfocus.org/content/2015/07/10346> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2560).

องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย. “กกด. สวัสดิการใช้สิทธิออกเสียงประชามติต้นแบบสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุ.” สำนักข่าวไทย. <http://www.tnamcot.com/content/38116> (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2559).

องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย. “กกด.ระดมความเห็นจัดเลือกตั้งสำหรับผู้พิการ-สูงอายุ. ” สำนักข่าวไทย. <http://www.tnamcot.com/view/58ad9fbc3291acc7e76b797f> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2560).

Electronic Media

Indirect government services. “Voting in elections for people with disabilities.”

<https://www.nidirect.gov.uk/articles/voting-elections-people-disabilities#toc-0>

(สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2559).

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางปนัดดา จันทร์โชติญาณ
วันเดือนปีเกิด	26 กุมภาพันธ์ 2511
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาประชาธิปไตย สำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้ง
ประสบการณ์ทำงาน	2538 สมุหบัญชี ธนาคารกรุงศรีอยุธยาจำกัด (มหาชน) 2543 พนักงานการเงินและบัญชี สำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้ง 2559 ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาประชาธิปไตย สำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้ง

